

11๖๖๖๖๖๖

อักษรนิติ
แบบเรียนหนังสือไทย

ของ
พระอมราภีรักขิต (เกิด อมโร)
วัดบรมนิวาส

พิมพ์แจกในงานศพ
นางถนอม ปวโรลารวิทยา
ณ วัดไตรมิตรวิทยาราม

วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕

๑๒

10.9

อักษรนิติ

แบบเรียนหนังสือไทย

ของ

พระอมรารักษ์ขิต (เกิด อมโร)

วัดบรมนิวาส

พิมพ์แจกในงานศพ

นางถนอม ปวโรลารวิทยา

พระวัดไตรมิตรวิทยาราม

วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕

ชาตะ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๑

มรณะ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๔

ประวัติ

นาย ป.ส. ปวโรฬารวิทยา ได้มาขอให้ข้าพเจ้าเขียน
ประวัติลงในหนังสือซึ่งจะพิมพ์แจกในงานศพ นางถนอม
ปวโรฬารวิทยา ภรรยาที่รักของเธอ ข้าพเจ้าก็ปฏิเสธไม่ได้
ด้วยนางถนอมเป็นสหายที่สนิทเสน่หากับข้าพเจ้า และมี
คุณูปการแก่ข้าพเจ้า ดังจะได้บันยายต่อไป

นางถนอมเป็นบุตรคนที่ ๒ ของนายแสงยม นางนาค ควร
แสวง เกิดวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๑ เมื่ออายุได้ ๑๒ ปี
คือวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๓ ได้เข้าเล่าเรียนศึกษา
เป็นนักเรียนประจำอยู่โรงเรียนราชินีชั้นประถมปีที่ ๑ ซึ่งตรง
กับชั้นมัธยม ๑ เดียวกัน เธอสอบได้คะแนนตามลำดับก็จริง
แต่มักจะได้คะแนนดี ๆ เมื่ออยู่ชั้นประถม ๓ (มัธยม ๓
เดี๋ยวนี้) เธอก็สอบได้ที่ ๑ ในชั้น ได้รับพระราชทานเหรียญ
อักษรส.พ. ทองคำ จากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี
นาถ กับเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ปีสำเร็จการศึกษาที่โรงเรียน คือ
จบมัธยม ๖ เธอก็ได้รับพระราชทานเหรียญอักษรส.พ. ทอง
ลงยาเพ็ชรรอบเป็นเกียรติยศ ในความประพริตดีเด่นกว่า
นักเรียนอื่น ๆ ในชั้นนั้น ในพุทธศกนั้นเมื่อเรียนจบชั้นแล้ว
ยังรับทำการเป็นครูอยู่ในโรงเรียนจนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๖๓ จึง

[๖]

ลาออกไปทำการสมรสกับนายป.ส.ปวโรฬารวิทยา อยู่ด้วยกันด้วยความปรองดองเรียบร้อยตราบถึงวันวายชนม์ คือวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๔ ด้วยโรคไตพิการ ไม่มีบุตรธิดาด้วยกันเลยจนคนเดียว แต่เนื่องจากทั้ง ๒ เป็นผู้รักเด็ก จึงรับเด็กหญิงคนหนึ่งชื่อประนอมเป็นธิดาบุญธรรม ทุนบำรุงด้วยความรักใคร่ ให้การศึกษาที่โรงเรียนราชินีจนจบชั้นของโรงเรียน บัดนี้ กำลังเรียนอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑

นางถนอมเป็นผู้มีใจโอบอ้อมอารีกับเพื่อนฝูงเป็นอันมาก และวาจาอ่อนหวาน จึงไม่มีใครเกลียดชังเลย ทั้งมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณเป็นอย่างยิ่ง เช่นเมื่อน้องหญิงพิมพ์-พัศตรุพานป่วยหนัก นางถนอมก็ได้อดนอนอดกินช่วยรักษายาบาลอยู่ตั้ง ๓ เดือนกว่า จนถึงวันที่เธอสิ้นชีพตักษัย คนดีเช่นนี้ใคร ๆ ก็ยอมพากันเสียตายทั่วหน้า ไม่พักต้องกล่าวถึงสามีว่าจะส้อยเส้าเหงาหงอยสักเพียงไหน

อีกประการหนึ่ง เธอเป็นช่างทำการฝีมือ และกับข้าวของกินยิ่งนัก เธอมักเข้าครัวทำของกินเอง และขนมก็ขึ้นชื่อในระหว่างเพื่อนฝูงและบันดาผู้ที่ได้ชิมว่าทำเก่ง

คุณงามความดีของเธอเหล่านี้จะบันยายไปเท่าไร ก็ไม่มีที่สิ้นสุด ดอกไม้ที่สวยงามเหี่ยวแห้งไปฉนั้นใด สังขารทั้งหลาย

[ก]

ของมนุษย์ก็ย่อมเป็นไปเช่นนั้น แต่นางถนอมปรวนแปรไป
แต่เฉพาะสังขาร คุณความดียังมีอยู่ในใจของผู้ที่รักและรู้จัก
เหมือนดอกพิกุลที่ไม่ทิ้งกลิ่น ขอผลบุญกุศลที่เจ้าภาพได้
บำเพ็ญเพื่อการชาปนกิจครั้งนี้ จงสำเร็จเป็นสุขสมบัติแก่นาง
ถนอม ปวโรฬารวิทยา ตามสมควรแก่คติวิสัยในปรภพ กับ
ขอความสุขสวัสดิ์ จงมีแก่ท่านทั้งหลายผู้มาให้เกิดรอยดีใน
การสพนทวกันด้วย เทอญ.

ฟองจันทร์ เทพร

ไว้อาลัย

นาง ปวโรฬารวิทยา (ถนอม เข็ตชื่อ)

แสนสุดถนอมหวัง

รักดีประพาศดี

แม่รูปจะไม่สวาย

กิจการเป็นทุกสิ่ง

สงบเสงี่ยมและเจียมตัว

ซื่อสัตย์และกตัญญู

ต่อผู้ใหญ่ก็เคารพ

ต่อเด็กไม่เฉียวขุน

ต่อเพื่อนฝูงมิตรสหาย

เคยดื่อกองดี

ใครอยากกินอะไร

เอารูระเทียวพ่นอ

คนดั้นหนา

โลกจึงไม่สราญ

ขุ่นสับสนสรวง

ญาติมิตรระทมตรม

เดชะกุศลช่วย

เสพย์สุขอย่าสร้างศูนย์

แม่ร้อยชั่งผู้อร

เป็นสตรีสุภาพจริง

แต่รวยคุณสมบัติหญิง

ไม่อยู่นิ่งปากเพียรขยัน

อันความชั่วไม่พัวพัน

ญต่อผู้มีพระคุณ

คอยนอบนบและการุญ

ยอมเจอจนและปรานี

ไม่เว้นวายสามัคคี

เธอคงที่เสมอหนอ

รับหาให้ไม่ต้องขอ

ไม่ร้อจะเจอจน

ช่างหายากสุดประมาณ

สุขสานดีต่อเธอสม

สละปวงผู้่นอนิยม

อาลัยหาและอาดูร

อำนวยให้เธอเพิ่มพูน

จำรูญในวิมานสวรรค์

(จากหนังสือราชินีบำรุง ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๔)

คณะหนังสือราชินีบำรุง

คำนำ

อักษรนิติ ที่พิมพ์นี้เป็นบทเรียนหนังสือไทย ของพระอมราภีรักษิต (เกิด อมโร) เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส เข้าใจว่าท่านคงแต่งขึ้นในราวรัชกาลที่ ๔ เพื่อให้ศิษยานุศิษย์ของท่านได้เล่าเรียนเป็นแบบฉบับ เช่นเดียวกับพระเทพโมลี (ฝิ่ง) แต่งประถมมาลา และพระยาสุรสุนทรโวหาร (น้อย) แต่งมูลบทบรรพกิจ จะต่างกันก็แต่การใช้ในวงการศึกษาเล่าเรียนกว้างแคบกว่ากัน

พระอมราภีรักษิต มีนามเดิมว่า เกิด นามฉายาว่า อมโร ภูมิลำเนาเดิมอยู่บางช้าง จังหวัดสมุทรสงคราม ได้เป็นพระปลัดของพระยานรักษิต (สุข) เจ้าอาวาสองค์แรกของวัดบรมนิวาส พระอมราภีรักษิตได้เล่าเรียนพระปริยัติธรรม สอบไล่ได้เป็นเปรียญ ๕ ประโยค เป็นผู้ขอสืบเสาะในทางรจนามาก ท่านได้แต่งหนังสือสำคัญๆ ไว้หลายเรื่อง เช่น บุปผสีกาวันนนา ซึ่งนับถือกันมาแต่ก่อนเรียกว่า “วินัย ๑๐ ผูก” เข้าใจว่าของเดิมอาจจางลงไว้ในใบลานทั้งจบ มีรวม ๑๐ ผูก บุปผสีกาวันนนา นี้ได้ใช้เป็นหลักในการเล่าเรียนพระวินัยมาเป็นเวลานาน แม้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณ-วโรรส ก็ได้ทรงอ้างถึงไว้ในหนังสือวินัยมุขของพระองค์ท่าน

๖

นอกจากนั้นพระอมราภีรักจิตยังได้แต่งหนังสือบทมาลาไวยา-
กรณีกาสาบาลี ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้าได้ทรงอ้างถึงใน
บาลีไวยากรณณ์เหมือนกัน และยังได้แต่งปดลธรรม และ
ความตอนท้ายในหนังสือมูลบทบรรพกิจ ซึ่งว่าด้วยการนับ
สังขยา ที่พระยาสุรสุนทรโวหาร (น้อย) นำไปลงไว้ เข้าใจว่า
ท่านคงจะมีอายุอยู่มาจนถึงต้นรัชกาลที่ ๕ น่าจะถึงแก่กรรม
ภาพเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๑๕ เป็นอย่างช้า

ขออนุโมทนาในกุศลบุญราศีที่ได้บำเพ็ญเนื่องในงาน น
ึ่งเป็นปัจจัยสำเร็จตมบุญผลแก่ผู้ถวายชนม์โดย สมควน แก่คติ
วิสัยในสัมปรายภพ เทอน

กรมศิลปากร

๘ มิถุนายน ๒๔๘๕

อักษรพิศ

๐๒
คำนมัสการ

๑ ศรีสุภสวัสดิ์ ทวีหัตถเทร็ดเศียร วจีเพียรพากยพจน์
มนจรดจอมโลกย์ บทโมกษมรรคา อักอัฏฐาริยสงฆ์ แล
องค์แรกรงรัก พรรณกษรพิเศษ ด้วยเดชปรนามนมัส พึง
พิพรรณนฤไทย ข้อยขอไขคำขำ นำนันทศนิตศน์ อรรถอัก-
ษรนิคต ดั่งนแลนา ฯ

[illegible]

จำแนกอักษรเป็นสระและพยัญชนะ

๖๔ ตัวตั้งแต่ / จนถึง ฮ นชอักษร ๑๐
ฤาภา แใ โเำ ๒๘ ตัวนชอศวะ ๑๐
แใ โเำ ๓๓ ตัวนชอหระมะ ๑๐
หรัศวะ

๑ กษยคตมฺง จนชชนญ ฏฐฐาฒณ ตตถทณ บปฝ
พฬม ขรลศสฬสฬอ ๔๔ ^{ขึ้น}ตวันข้อพยญชน ๑ พยญชน
กับสวระประสมกันจึงเรียกอักษร เพราะพยญชนอาไศรย
สวระ ^{ขึ้น}จึงอ่านออก ๗๕

อักษรนิติ

แบ่งพยัญชนะเป็นวรรค

๑ กขฃคฅจ ๗ ตัวขึ้นชื่อ ตอน กอ จณชฌญ ๖ ตัวขึ้น
ช่อตอนจอ ฎฏฐฑฒณ ๖ ตัวขึ้นช่อตอน ฎอ ตตถทธน ๖ ตัว
ขึ้นช่อตอน คอ บปฝฝฟฝภม ๘ ตัวขึ้นช่อตอน บอ ยรลวศษสท
พอส ๑๑ ตัวขึ้นช่อตอน ปลาย ๖

๑ นโม พุทธาย ขึ้นเป็นคำไหว้พระ แปลว่า นโม ความ
นอบน้อม พุทธาย แก่พระพุทธรเจ้า ๖

๑ สิทธิ ขึ้นคำอธิฐาน แปลว่า สิทธิ ความสำเร็จในการ
เรียน อัดถุ จมมี ฯ

เครื่องหมายใช้กับอักษร

ไม้คั่น	'	เอก
ขอ	๖	โท
เลขเจ็ด	๗	ตรี
ต้นกา	+	จัตวา
เลขแปด	๘	ตายุค
สัณฐานเหมือน	หางรอก	๘ ช่อ ทัณฑนาฏ
หางกัณฑ์	๖	หันอากาศ
ไข่	๐	ฟองคันหา

อักษรนิติ

หยาตนา	°	นฤกหิต
พันหน	"	ฝนทอง
นมนางทงค	ะ	วิสันชน
ตานกแก้ว	๐	ฟองมณฑ
มูตรว	๐	โคมูตร

๐ ใ ใไม่มลาย ใ ใไม่ม้วน ไม่มลายแต่ไม่ม้วน ให้
อ่านเสียงเสมอกันอย่าให้แปลกกัน ๐ ที่ว่าไว้ว่าสระ ๒๐ ตัว
นั้นว่าด้วยสัทฐานต่างกัน ถ้าว่าโดยสำเนียงแล้ว สระมี ๑๕
ตัวเท่านั้น ะ

จำแนกอักษรตามเสียงสูงเสียงกลาง

๐ ก ขฃ คฅฌ ง จ ชฌญ ฎ ฏ ฐ ฑฒณ ดต ถ ฒ
บป ผฝ พฟภม ยรลว ศษสท พอส อักษร ๔๔ ตัวนี้ให้อ่านแต่
สองเสียง ๗ อักษร ๑๑ ตัวอยู่บนบันทัดนั้นคือ ขฃฌฐฒผฝศษ
สทให้อ่านเสียงสูงเสมอกันไป ๗ อักษร ๓๓ ตัว อันเหลือนั้น
ให้อ่านเสียงกลางเสมอกันไปดู กคฅฌงจชช เป็นต้น ๐ อักษร
๕ ตัวคือ กจฌฎตบปอ นี้ตัวเบามีก้อง เมื่อแจก กกา ให้อ่าน
เบาสูงขึ้นทีละตัว คือ กิกี้กูกะ จิจี้จุจะ ๗ ล ๗ อี้อี้อูอะ

อักษรนิติ

๑ ก กา กิ กิ กิ กุ เก แก ไก โก โท เก คำ ๗๓ อ อ อ
 อ
 อ
 ก้องให้อ่านหนักลงที่ละตัว คือ จิ ชิ ฌ ษ ๗๓ หิ หิ หุ หะ
 ๑ ข ขา ขิ ขิ ขิ ขุ เข แกะ ไช โข เขา คำ ๗๔ ฮ ฮา ฮ
 ฮิ หุ เห แห ไห โห โหา คำ ๑ อักษรกลาง ๒๔ ตัว
 อันเหลือจากนั้น ตัวก้องต่ำให้อ่านทุ้มลงที่ละตัว คือ คิ คิ คุ
 ๗๕ ฮิ ฮิ ฮุ ๑ ค คา คิ คิ คุ เค แกะ ไค โค โท คำ
 ๑ ฮ ฮา ฮิ ฮิ ฮิ ฮุ เฮ แกะ ไฮ โห โฮ เฮ คำ ๑ ที่แจกมานั้น
 เปนคำตัน ๖๕

ผนอกษรสัง

๑. ทึนจะให้อ่านผัันไปตามไม้ออกไม้อโท อักษรเสียงสูง ๑๑
ตัวให้อ่านสูงชันแล้วให้ลดลงตามไม้ออกไม้อโท ดังหางโค
ดิ่งนี้ ๖๕

[illegible]

อักษรนิติ

[illegible]

ขอทาน น้คำสุภาพ ข่อ ไล่ไม้เอก ในภาษาไทยไม่มีพุด ข่อ
ไม้ข่มมื่อ ไล่ไม้โท ขาแข็ง น้คำสุภาพ ข่าจิง น้ไล่ไม้เอก
ข้าพเจ้า น้ไล่ไม้โท ต่อไปสังเกตเหมือนกัน

๐ น' ถ' ผ' ฝ' ศ' ห' ฯ
น' ถ' ผ' ฝ' ศ' ห'

๑ ขง ข่ง ข้ง ขง ข่ง ข้ง ขง ข่ง ข้ง ๑ หยอดไข่ขาง น

คำสุภาพ ดาวข้าง น้ใส่ไม้เอก ถึงข้าง น้ใส่ไม้โท ฯ ขน ขน ขน

ขนนก น้ําคำสุภาพ ข้น ใสไม่เือก ภาษาไทยไม่มี ข้นเหลว
 น้ําสีไม่โท ๑ ขม ข้ม ข้ม คำข้ม น้ําคำสุภาพ ข้ม

น้ำใสไม่เือก คำไทยไม่ม งามมด น้ำใสไม่โท ฯ

[illegible][illegible]

อักษรนิติ

[illegible]

จ่ายรบศก นไต้โท ๖๕

๑ ขนุนปลูกผสมสห ๑๐ ตัวให้พันธุ์เหมือนกัน ฯ

๒๒
ผนอกษรกลาง

๑ อักษรกลาง ๕ ตัวนั้นคือ กฏฏดตบปอ นี้คำต้นให้อ่าน
เป็นคำกลาง แล้วจึงอ่านขึ้นไปตามไม้เอก แล้วจึงอ่านไปตาม
ไม้โทดังรูปจั่วนี้

๑ กัก ก้า กิก กัฏ กิฏ กัฏ กุก กุฏ เก็ก
แก แก่ ไก่ ไข่ ไก่ ไข่ โก่ ไข่ เภา เก้า
กำ ก่า กะ ฯ กอไม้อ้อย น้ําคัสภาพ ก่ออิฐก่อความ น

ไส่เอก ไก่กอพุตก่อ นั้สไต ๐ จ จี ด ดี ต ต
บ บ ป ปี อ อ ๐ กง ก่ง ก้ง กิ่งฯ เสี่ยงกิ่งฯ
นั้คำสุภาพ กัง นั้สไตเอก ในคำไทยไม่มี กุ่งกึ่ง นั้สไต ๗

อักษรนิติ

๑ กณ กัณ เลห์กล ฐคำสุภาพ กณัตต ฐไสเอก กัณนัง
 ฐไสโท ๑ กม กัณ กัณ กัณ ฐ กัณมือ ฐคำสุภาพ ฐ
 แดงกัณ ฐไสเอก กัณเกิน ฐไสโท ๑ เกอย เกอย เกอย
 กาย กาย กาย กาว กาว กาว ๑ กาวเหนียว คำสุภาพ กาว ฐ
 ไสเอกในคำไทยไม่มี กาวเดิน ฐไสโท ๑ จฉดตบปอ ๘ ตัวนี้
 พันเหมือนกัน ๗๕

ฉนอักษรท่า

๑ อักษรเสียงกลางก้อง ๒๔ ตัวนั้นคือ คตฆง ชชฌญ
 ทฒณ ทธน พฟภม ยรลวฬส คำตันให้อ่านเป็นคำกลาง
 แล้วอ่านทุ้มลงไปตามไม้เอก แล้วสูงขึ้นไปตามไม้โท ดัง
 เดียวกับ ๑ ค คั ค้า คอป่า ฐคำสุภาพ ก่อไม้ก่อ
 มือ ฐไสเอก บ่านบางก่อ ฐไสโท ๑ ง งั ช ชั ชั
 ท ทั น นั พ พั พั ภ ภั ม มั ย ยั ร รั

อักษรนิติ

ดี่ วี่ พี่ ฮี่ ๐ กิ่ง กิ่ง
 ดี่ วี่ พี่ ฮี่ ๐ กิ่ง กิ่ง
 ค้าง ค้าง ลูกค้าง น้คำสุภาพ ค้างขวา น้ไต่เอก ตีตค้าง
 ค้าง ค้าง
 น้ไต้โท ๐ คน คั้น คนผู้ น้คำสุภาพ คั้นเหลว น้ไต้
 คั้น คั้น
 เอก คั้นคว่ำหา น้ไต้โท ๐ คม คัม คัม คัม
 คัม คัม
 คัมเข้า น้คำสุภาพ คัมมัด น้ไต้เอก คัมจุน น้ไต้โท ฯ
 ๐ เคยย เคยย ค่าย ค่าย ค่ายคั้น น้คำสุภาพ ค่าย
 เคยย ค่าย
 รมศึก น้ไต้เอก ค่าย น้ไต้โท คำไทยไม่มี ฯ
 ๐ คมขง ชช ฉญ ฯ ฒณ ทธน พฟ ภม ยร ลว พย
 ๒๓ ตัวนี้ให้ผันเหมือนกัน ฯ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖
วาทวดยกษรม ห น้าและกถา

๑ อักษรปลายตอน ๕ ตัว คือ งญณณ กับอักษรตอน
ปลาย ๕ ตัว คือ ยรลวฬ ^{สี่}นี้ชื่ออักษรสองกลับ ถ้าม้วนนำ
ให้อ่านสูงเสมอตัวหอ แล้วให้ลดลงไปตามไม้เอก ไม้โท
เหมือนหางโค ดังนี้

อักษรนิติ

หง หงา หงี หงู หงอ นคำสุภาพ คำไทย
 หง หงา หงี หงู หงอ นคำสุภาพ คำไทย
 ไม่มี ทำห่อนห่อ ใสเอก หงอ นใส่โท ๑ หน หน
 หม หม หย หย หร หร หล หล หว หว
 ๑ หง หง หง หง เสียงหงๆ คำสุภาพ รฆง
 เสียงหง ใสเอก หงคู่กับแร่ ใสโท ๑
 ๑ หงน หงม เหงอย เหงอย ๑
 ๑ หญ หน หน หม หย หร หล หว หพ ๑ ตัวให้ผัน
 เหมือนกัน ๑
 ๑ อักษรเมื่อควบกันให้อ่านเบาหนักตามตัวต้น ดังนี้
 ๑ กร ขร ขร คร คร ฌร ฌร ชร ชร ฌร ตร ทร ทร ปร
 พร ปร พร พร ภร ภร สร สร ษร ๑ กล ฆล ๑
 ๑ กล ฆล ๑ พล พล ๑ สง สญ สณ สน สม
 สข สร สด สว สพ ๑ กร กร กรา กรา

อักษรนิติ

กรัง กรัง กรน กรน กรม กรม เกร้อย เกร้อย

๑ จร ตร ปร แจกเหมือนกัน ๑ ขร ขร ขร ขร ขร ขร ขร ขร ขร ขร

๑. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๒. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๓. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๔. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๕. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๖. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๗. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๘. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๙. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑
 ๑๐. ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑ ขจร ๑

๑ นร ทร ฝร ฝร ฝร แจกเหมือนกัน ๆ ๑ คร ๑ คร

ครอง ครั่ง ครน ครม เครือ เครือ
 ครอง ครน ครม เครือ เครือ

๑ ชร ทร พร ฟร แจกเหมือนกัน ๑ กล กฬ

ปล ปลา ขด ปล นก ผด สด แจกเหมือนกัน

๐ คด คัด พล พล ๗ กว กว ขว ขว นว ณว

ผว สว แจกเหมือนกัน ๑ คว^๕, คว^๖ ๖๕
คว^๗

๑ ๒ ๐
วาทวญคําทาย

๑ ในแม่กกาส์คำ คือ กักกูกะ ในแม่เกอยแปดคำ คือ เกยะเกอะเกะกัวะเกะแกะโกะเกะ นีเป็นคำตาย ฝนเอก

อักษรนิติ

โทไม่ได้ ให้สังเกตรอักษรสูงแปลกลงในคำตายดังนี้ ๑ ขะโมย
ต้นมะคะ ไม้ผู้ น้ำพุ ริเล็น ทรงตำริห บุตเนาะ กะแซะ
บิเถาะ กะเทาะไม้ เมาะหมอน เหมาะงาม ๗ อุส่าห์
เสนห์ น้ำราหู สนเทห์ ไม้ตรี ประมาณ คำเหล่านี้ เป็น
มคธพากย์ อย่าใส่ไม้เอกไม้โทเลย เป็นด้วยหอชัก แลอ่าน
วิประลาตเอง ๆ

๑ กก กต กบ สามแม่^๕เป็นคำตาย ผันเอกโทไม่ได้ ให้
สังเกตแต่สำเนียงในอักษรสูงแลกลางดังนี้ ๗ จากสะเลด
ขก ขัก ขาก ๗ะ ตัวจึงคา^๖ก คก คัก คาก นก^๗ลัก ชก^๘ต้อย
ถก^๙ลอก กะ^{๑๐}ทก ผัน^{๑๑}ผก พก^{๑๒}พำ พัก^{๑๓}แพ่ง ผัก^{๑๔}มึด ชัก^{๑๕}พำ
สัก^{๑๖}แทง หัก^{๑๗}ไม้ หอบ^{๑๘}ฮักฯ ๗ ตัวสั้น^{๑๙}งก เดี^{๒๐}รห^{๒๑}กฯ นัก-
ปราช^{๒๒}ู หนัก^{๒๓}หนา มัก^{๒๔}ได้ หมัก^{๒๕}แฉะ ยก^{๒๖}ย่อง เดี^{๒๗}รห^{๒๘}ย^{๒๙}กฯ
ช่อ^{๓๐}ลัก บัก^{๓๑}หลัก วั^{๓๒}ก^{๓๓}น้ำ จะ^{๓๔}หวั^{๓๕}ก ๗ะ ขัด^{๓๖}สั คัด^{๓๗}ง้าง นัต^{๓๘}ร^{๓๙}ง
ร^{๔๐}ก^{๔๑}ช^{๔๒}ฏ^{๔๓} ถด^{๔๔}ถอย ทด^{๔๕}แทน ผด^{๔๖}แดด พด^{๔๗}เบ็ด ผัด^{๔๘}เข้า พัด-
เหว^{๔๙}ยง ชด^{๕๐}น้ำ สด^{๕๑}ชัน ยัน^{๕๒}ด ขน^{๕๓}ด^{๕๔}สวน มด^{๕๕}ปลวก หม^{๕๖}ด^{๕๗}ม้วย
ยศ^{๕๘}ศักดิ์ หย^{๕๙}ด^{๖๐}ย้อย ลด^{๖๑}ถอย สด^{๖๒}ใจ วั^{๖๓}ด^{๖๔}วา โรค^{๖๕}หวัด
๑ ขบก^{๖๖}ัด คบ^{๖๗}เพื่อน ด^{๖๘}ง^{๖๙}ฉับ กำ^{๗๐}ซั^{๗๑}บ เป็ด^{๗๒}ถบ ทบ^{๗๓}หัก ต้อย^{๗๔}พับ
พับ^{๗๕}พำ ชบ^{๗๖}น้ำ ศพ^{๗๗}ผี บ^{๗๘}ง^{๗๙}บ ส^{๘๐}ง^{๘๑}บ^{๘๒}ส^{๘๓}ง^{๘๔}ด น^{๘๕}ับ^{๘๖}หน^{๘๗}ง เหน^{๘๘}ยว-
หน^{๘๙}บ^{๙๐}ฯ ยับ^{๙๑}เย็น อ่อน^{๙๒}หยับ รั^{๙๓}บ^{๙๔}รอง เต้น^{๙๕}หรับ บุ^{๙๖}ตร^{๙๗}ลบ

อักษรนิติ

หลบหลีก ผลักล้ม เคียดพลักๆ พลัดเปลี่ยน พลัดตก
 เลี้ยพลับๆ ลูกมะพลับๆ ประโยค ประโยชน์ ประมาท
 ศักราช กิเลส อัมระยศ ประรอกท คำเหล่านี้อย่าเอา หอนำ
 นำเลย ด้วยเป็นมคธพากย์ สำเนียงอ่านวิประสาธเอง อะ

ว่าด้วยคำผันด้วยไม้ ตรี จิตวา

๑ กจฎฐดตบปอ ๕ อักษรนี้ ถ้าใส่ไม้ตรีให้อ่านเสียง
 สูงเสมอ คชทพ ที่ใส่โท ถ้าใส่จิตวาให้อ่านเสียงสูงเสมอ
 ขณฐณฝสท ดังนี้ ๗ ก ก ก ก จ จ จ จ อ อ อ
 ที่ใส่ไม้ตรีในสยามพากย์ ไม่มีชัด มีชัดแต่ในคำตาย ดังนี้
 สามก๊ก ก๊กเล่นถั่ว นำไหลโจ๊ก ไก่ร้องโอ๊ก แม่นในอักษร
 อันก็ใช้ได้บ้าง แต่ไม้จิตวามีชัดดังนี้ เก่งกำ น้ำจ้อ น้ำจั่ว
 เดียน ตั่ว ไม้ไคร้น นกบินปรือ อะ

๑ อักษรอื่น นอกจาก ๕ ตัวนี้มีสำเนียงไม้ตรี ไม้จิตวาอยู่
 เองดังนี้ ค ข ฃ ค ฅ ง ห่ง ัง หง อะ
 ก ฌ + ฌ +

ว่าด้วยเครื่องหมายประกอบคำอื่น ๆ

๑ ไม้ตายคู่ ชักคำที่ยาวให้สั้น ดังนี้ เป็นตาย แลเห็น

อักษรนิติ

เวลาเย็น เก้งพังเรือ ลูกเล็กเด็กน้อย สมเด็จ เห็นโคน
กั๊ด ๑ ไม่ทัณฑมาฏ ไข่ม่อักษรไม่อ่านดังนี้ บาญชัย อาทิตย์
จันทร์ วันเสาร์ แก่นจันทร์ สัตย์ธรรม ยักษ์ เผ่าพันธุ์ ๖

๑ ไม่หันอากาศ ไข้ฝัดบนหลัง กก กง กต กน กบ กม
เกอย ดังนี้ กัก กัง กัด กัน กับ ก้ม กัย หนังสือเก่าท่านไข้ตัว
สกดสองตัวแทนหันอากาศตัวหนึ่ง ดังนี้ กกก กงก กตค
กนน กบบ กम्म กยย ๖

๑ ฟองตันท์ไข้แทนงอในแม่เกอยดังนี้ กุ จุ ชุ นุ ๖

๑ นฤกหิตไข้แทน งอ มอ แลอยู่บนพิน แทนงอมใน
มคธพากย์ดังนี้ สิทธิ พุทธิ สรรณ ๖ แทน มอดังนี้ สี่แดง
ขึ้น กำ จำ อ่า ๖ อยู่บนพินดังนี้ กัก กัง กัด กัน กับ ก้ม กัย ๖

๑ ฝนทองไข้บนพินดังนี้ กักก เกอก เกก กัง เกอง เกง
กิด เกอด เกต กัน เกอน เกน กับ เกอบ เกบ ก้ม เกอม เกม
กัย เกอย เกอ เกื่อ เกื่อ ๖

๑ วิสันชนไข้ประจำตาย แลที่สุดคำปลายบันทึก ดังนี้
ทะ เกียะ เกื่อ เกอะ กัวะ เกะ เกะ โกะ เกะ ๖

๑ ฟองมันท์ไข้ต่างต้นบทแทนคั่นดังนี้ ๑ ๖ โคมุตร
ไข้สุดสิ้นบท ดังนี้แล ๖ ๐

อักษรนิติ

ว่าด้วยสระ ๔ ตัวมาแต่สังสกฤต

๑ อักษร ๔ ตัวนี้ มาแต่สังสกฤต ในสยาม
พากย์ล้วนจะใช้ได้ แต่มครพากย์แปลงเป็นสังสกฤตให้
จักใช้ ชอบ อักษร ๔ ให้ใช้ อักษร ๔ ชอบ รรลล ให้ใช้ รร
ลล เหมือนอย่าง อธิ เป็น อธิ อี เป็น อี อตุ เป็น
อตุ แต่ อักษร ๒ ตัวในสังสกฤตไทยไม่เห็นใช้ แต่ในสัง-
สกฤตแท้มีอยู่ดังนี้ กภทัม ๓

โคลงให้จำคำใช้ ไม่นาน

๑ ไฟใจใครใครให้	ไหลหลง
ในใหม่ใสใหญ่ยัง	คำได้
โตใช้ใช้ใบบง	ใบยัด
ใกล้ใสไฟใบ	สิบม้วนสองหน ๓

ตัวอย่างคำใช้ ไม่นาน

๑ นักปราชญ์รู้จักไม้ม้วนผู้สืบดังกล่าวไว้ แล้วให้รู้จัก
ไม้ม้วนที่คล้ายกันดังนี้ เป็นไฟ บ้างใจจะใจ ตะไค่น้ำ ร้อง
ให้ น้ำไหล วินัย หุกใน โฉน ใสคอ ไฉยธรรม ใต้ไฟ
บันได มีไชยชนะ ตรโบ ไชยจิ่ง อยู่ไกลที่อื่น ใสพุง โรค-
โภย เล่นไฟ ทำปากไม้ๆ โอจาม-๓

อักษรนิติ

ตัวอย่างคำใช้ ศ

๖๖	อาไศรยสารทูลศรัทธา	ปศุสาขา	โสภคัลลยสังขลิจิ
๖๗	ศศิรามพิธิ	ศพศกณ	มศุรศตงคสวา
๖๘	มฤกทั้งสกศาลา	ศิลป์เกศา	แลศวิกาเถาไสย
๖๙	ศรุตินิสาศาฐย	วงศโสทรไตรล	แลอดิไสยไสยา
๗๐	เสียรกุเศศยทิส	ศุขศิขา	ชลาไศรยศรับทสิขร
๗๑	ศาฎกแลศศิธร	ศศิศุกร	ธนูศรศรรพรี
๗๒	คิตไพสาขราศี	ศีลสุลี	อาศรมบีสาจโกศา
๗๓	ศัตรุศุทธศตงค	ภูกแลศวิ	ศรัศรัไพศาล
๗๔	ศัชรศุทธไรสวาล	ศุนัขศตงค	ศุภศุรรัสมิ
๗๕	ศบถสาบสาบานศรี	ดลนเศรณ	ศิฟโสฬศากา
๗๖	อสิวรศุภรอาศา	ศตอัศวา	ศาตศุจิอศจรรย
๗๗	ไกศพสังกรศรวณ	ศรพอุปคัลย	นิศารณเศางค
๗๘	ศักติโสณิตเศรณ	แลปลาศ	กุศลอังสุองศา
๗๙	เวศมศรรกรา	ศากยปาศา	ศิกยศุนยศรัท
๘๐	ทศนไวศยอสน	เศารัศกัญ	สิฆรอาศรโสณทา
๘๑	วิศวัมภรศรัลา	โสณกรรกศา	บัสจิมแลอาเวศน
๘๒	นาศประกาสโลเกศ	เวหาศเกลศ	ศุกระเลศประลาศน
๘๓	นิเวศประเทศศาสตร	เทศนากาศ	นิกาสองกาศ

อักษรนิติ

๑ ศาครทศตริงศา สอคอตำรา ประกาศประกอบด้วยดี

ตัวอย่างคำใช้ ๕

๑ ภูษาภูษิตรปักษ์	แลกระษัตริย์	กฤษณวิจิการศึกษา
๑ เมษมรรษบุษบา	ธานีแลมา	ขกมหิษเกษชัย
๑ ไปรยษยกลัมภ์	แลอักษภัทร์	มุขกัมัญญา
๑ พฤษภูติดุขิดา	มานุษยา	การุษาปณพฤษ
๑ ทฤษณัณษิน	แลพิษย	กรษกกฤษักรรม
๑ พฤษภโษณทรร	ษากษภพร	ษเพษภษิตรภษา
๑ กษายบุษบา	ภิษกแลปา	ษณวิษยดุขณ
๑ พิษอุษาบดี	แลลัษณ	อภิลษฤษโรษ
๑ บุษกรอโกรษ	กิลพิษโทษ	โษษโกษโษษา
๑ มหิษอิชิกา	กฤษภินา	ภินมปฤษภกลุษ
๑ อภิษพปีษ	หฤษภินิษุทนต์	โษษกอักษรา
๑ วษมไษษฐา	พฤษอิชา	แลบุษปารษณ
๑ เปรษณแลษณ	ปรเมษฐ	อษณิษอิชฐา
๑ วิทวษตฤษณา	แลกนิษฐา	วิษณุกษมกษาร
๑ กษุทรเกษมกาด	กษิราปาน	โกษยโกษมรักษา
๑ ปรโทษทักษินา	ษกอิชยา	ภุษิษยบุษกถ

อักษรนิติ

- ๑ ประจักษ์นิษผล จักขุพฤษล ปฤษยทฤษยา
- ๑ ทวิษทเวษดษา ภิกษุอษฎา อัษเขษณโอาษ
- ๑ ษอบอแบบนัษักปราชุ คัษษาอษาคลาต จัษจะนัษบไนเมษ

ตัวอย่างคำใช้ ส

- ๑ เสวตรสวรรณคส์วามี สมุทท์ทาสี สารสาธุสัมประทา
- ๑ สกนธสนธยา โษทยสนา แลสิดาวาสุกรี
- ๑ รสสัทวารถี โสสมสัสดิ มัตสยาสถาพร
- ๑ สุกฤตีสภาสกร แลสึหไกรสร ปราสาทสงฆสถาน
- ๑ สุกภาพสัทธิสมภาร เสพยสาธาร ฌสมพัตสรสิมา
- ๑ สัฆหารสुकนธส์ภา ประสุตรสมา คมสามัญสงสาร
- ๑ สุริยสัตย์สนาน สงเคราะห์สังขาร อุดสาหพิสมัย
- ๑ พสุธาสวาปตัย สหัสันยน์ สระโกสมสังขยา
- ๑ สมาริษธรรมา สมปติอา สนสนิทเสนี
- ๑ เสวกสุวรรณสัตรี แลหัสดี อุดราสงคหงสา
- ๑ สนเทหเสนหา สิ้นชพสงกา สรรเพชुरพสดุ
- ๑ นมสการสินธุ สวภาณ มาสะสุราสมรรถ
- ๑ นาสิกสโรชสุบรร ฌเสนาสรร พสดุติสุตรสมร
- ๑ สงครามสวรสุนทร สาสัทสังวร ดาบสสมรรถมานัส

อักษรนิติ

- ๑ สอด^๕อน^๕หลาย^๕เหล็^๕จัด^๕ ปรี^๕ชา^๕ชา^๕ญ^๕อ^๕ร^๕ร^๕ธ^๕ จ^๕ง^๕ก^๕อบ^๕ก^๕่อ^๕ต^๕อ^๕
อ^๕ร^๕ร^๕ธ^๕

ข้อ^๕สัง^๕เก^๕ต^๕ ๙ สาม^๕ตัว

- ๑ ศิ^๕ย^๕เศ^๕ษ^๕ศ^๕ึก^๕ษา^๕ พิ^๕เศ^๕ษ^๕อ^๕ ศิ^๕วิ^๕ษ^๕คุ^๕ษ^๕ร^๕ัง^๕
๑ ศุ^๕สุ^๕ร^๕ษา^๕ศ^๕ร^๕ุ^๕ม^๕ัง^๕ เ^๕ศ^๕ก^๕ษ^๕ศิ^๕ร^๕ร^๕ัง^๕ เ^๕ศ^๕ร^๕ฐ^๕วิ^๕ศ^๕ร^๕ิ^๕ฐ^๕า^๕
๑ เ^๕ศ^๕นา^๕ส^๕น^๕ศา^๕ส^๕ดา^๕ ศั^๕ต^๕ต^๕น^๕นา^๕ ส^๕อ^๕ค^๕อ^๕ค^๕ำ^๕ก^๕่อ^๕น^๕จ^๕ง^๕จำ^๕
๑ โ^๕ษ^๕ท^๕ศ^๕ร^๕า^๕ก^๕ษ^๕ส^๕ช^๕ำ^๕ อ^๕ิ^๕ห^๕วา^๕ส^๕ด^๕ำ^๕ น^๕ห^๕ย^๕บ^๕อ^๕ก^๕่อ^๕น^๕ก^๕อบ^๕อ^๕ร^๕ร^๕ธ^๕
๑ ส^๕ง^๕กา^๕ศ^๕ส^๕ง^๕ศั^๕ย^๕ส^๕บ^๕ัต^๕ ฏ^๕สุ^๕ก^๕ษ^๕ม^๕จ^๕ัด^๕ ส^๕อ^๕ล^๕อ^๕ลง^๕น^๕ำ^๕อ^๕ย^๕ำ^๕ห^๕ลง^๕
๑ ห^๕น^๕ึ่ง^๕โ^๕ส^๕ด^๕ส^๕อ^๕ส^๕า^๕ม^๕ส^๕ม^๕พ^๕ง^๕ษ^๕ บ^๕ัง^๕ก^๕ับ^๕บ^๕ค^๕ง^๕ ย^๕า^๕ก^๕จะ^๕ห^๕ย^๕ิ^๕บ^๕เ^๕ย^๕บ^๕
อ^๕ย^๕ำ^๕ง^๕ย^๕ล^๕
๑ เ^๕ต^๕ำ^๕เ^๕ฏ^๕ฐ^๕ต^๕อ^๕น^๕ต^๕ัน^๕ ฦ^๕ห^๕ส^๕อ^๕ง^๕ต^๕น^๕ เ^๕ล^๕เ^๕ต^๕ถ^๕ป^๕น^๕น^๕า^๕
๑ ย^๕ล^๕อ^๕ย^๕ำ^๕ง^๕ย^๕ง^๕ย^๕ัน^๕อ^๕ย^๕ุ^๕ร^๕า^๕ เ^๕ต^๕ำ^๕จ^๕น^๕มา^๕ น^๕ิ^๕บ^๕ม^๕ี^๕ย^๕ัน^๕อ^๕ย^๕ำ^๕ง^๕ย^๕ล^๕
๑ ฝิ^๕ว^๕ล^๕ิ^๕ก^๕จ^๕ิ^๕ต^๕ค^๕ิ^๕ด^๕น^๕ง^๕ล^๕ ศ^๕ษ^๕ส^๕อ^๕ง^๕ต^๕น^๕ ส^๕อ^๕ล^๕อ^๕เ^๕น^๕ห^๕ล^๕ั^๕ก^๕ม^๕ค^๕ร^๕
๑ อ^๕ย^๕ำ^๕เ^๕ล^๕เ^๕ด^๕ง^๕ส^๕อ^๕ล^๕อ^๕ลง^๕ห^๕ม^๕ด^๕ บ^๕ห^๕อ^๕น^๕ฝิ^๕ด^๕พ^๕ง^๕น^๕ ม^๕ค^๕ร^๕พ^๕า^๕ก^๕ย^๕
เ^๕ล^๕เ^๕น^๕า^๕ ๗๕

จบ^๕เ^๕ม^๕เ^๕ต^๕น^๕เ^๕ต^๕เ^๕ท^๕ำ^๕น^๕เ^๕ล^๕

อักษรนิติ

ว่าด้วยอักษรที่ใช้ในภาษาต่าง ๆ

๑ จะกล่าวแม่สองต่อไป ะ ๐ กขคฌง จฉฌณญ
ฎฐทฒณ ตถทธน ปฬพภม ขรลวสหพธ ๔๑ ตัวนี้ใช้ในคำมคธ
คำสวดมนต์ ฯ

๑ ะ ๐ กขคฌง จฉฌณญ
ฎฐทฒณ ตถทธน ปฬพภม ขรลวสหพธ ๔๕ ตัวนี้ใช้ใน
สังสกฤตแท้ ฯ

๑ กขคฌง จฉฌณญ
ฎฐทฒณ ตถทธน บปฬฬพภม ขรลวสหพธ ๖๓ ตัวนี้ใช้ในสังสกฤตไทยเป็นของเก่า ฯ

๑ กขค จฉฌ ดตถท
บปฬฬพภม ขรลวสหพธ ๔๓ ตัวนี้ใช้ในภาษาไทยแท้ สำเนียง
ไทยมีเท่านั้น ฯ

๑ ขค สองตัวนี้ในสังสกฤตก็ไม่เห็นมี ในสำเนียงไทยก็
เกิน ฤจะใช้ในภาษาอื่นก็ยังไม่สงไสยอยู่ ฯ

๑ ฌณญฎฐทฒณธภคษพ ๑๓ ตัวนี้ต้องใช้ด้วย เพราะ
สยามพากยติคมคธแลสังสกฤตมาก ฯ ฎตบ ๓ ตัวนี้เกิดแต่
ฎฐทตปฬ เหมือน ฎฎ ฎฎกา อัมม อัมม บัณทิต มณญบ คดี
สวัสตี สตุตี จตุสทมภ บญ บปา บุตฺร บุษบก บุษบา ๐

อักษรนิติ

ถ้ามีศรพากย์ ๗๓๗ จะอ่านเป็น ฏตบ ก็ได้ ๑ ถ้าจะเขียนคำมคร
สวดมนต์เป็นต้น ให้เขียนตาม กข ที่ต้น ๗ ถ้าจะเขียนสังสกฤต
แท้ ให้เขียนตามอย่างที่สอง ๗ ถ้าจะเขียนสังสกฤตไทยให้เขียน
อย่างที่สอง ๗ ถ้าจะเขียนคำไทยล้วนไม่เจอภาษาอื่นให้เขียน
อย่างที่สอง ๗

๑ กากิ กิกุกู เกโกกะ ๔ ตัวนั้น ๗ ๑ กากิ
กิกูกู กฤ กฤา กรุ กรา เกโก เกา กุกิ กัมกะ ๑๔ ตัว
สังสกฤตแท้ ๗ ๑ กากิ กิกิ กิกูกู กฤ กฤา
เกเก โก โก เกา กุกิ กัมกะ ๒๒ ตัวไทยล้วน ๗

ว่าตรวจตัวสะกดในแม่กก

๑ กก กัก กัก กัก กัก กุก กุก เกก เกก โกก กอก
กตก
กวก เกวก เกือก
เกือก
เกอก

๑) ๖๖ ๖๖๖ ๕ ล้านโดยสำเนียงใช้สกตแทนกอได้ แต่
เห็นใช้มีอยู่แต่สามตัวในคำที่เจียมครและสังสกฤต ๖๖๖

๑ สกตตัวก เจื่อมคธเลตังสกฤต ดังนี้ ฤกษ คาว พฤกษ
 ต้นไม้ ภักษ ของกิน บั๊กข บั๊กข ว่าเป็ก ศุกระบั๊ก ข้างขึ้น
 ภาลบั๊ก ข้างแรม รั๊กษ อารั๊กษ ว่าเผ้า พิทักษ์ ตุ ประบั๊กษ

อักษรนิติ

ปฏิบัติ ว่าข้าศึก ประจักษ์ เสข เสกษ ว่าผู้ศึกษา วิโมกษ
วิโมกษ ว่าพ้น ทิศาปาโมกษ ความทุกข์ ศักดิ์ ยศศักดิ์ วิภักดิ์
จำแนก ศากย อาจ โลกย สุกร ขาว พากย คำพูด ๖๕

๑ สกตตัว ข สุข สบาย เรียบเลข นั้ เล็บ สุนัข หมา
มุข ว่าปาก ว่าน่า ตรึมุข สามน่า จตุรมุข สี่น่า วิสาข ไพศาย
ว่าเดือนหก ศิขรินทร์ ขุนเขา สัก เพื่อน พิสัย ๖๖

๑ สกตตัว ค คือใช้ดังนี้ นาคว่าง ว่าช้าง ราก กำหนด
โรค ความไข้ โภค บริโภค พระผู้มีพระภาคย์ ภาค ภาคย์
ว่าส่วน บริจาค ปริตยาค ว่าสละ ยุค คราว กระลือยุค คราวชั่ว
มฤค เนื้อป่า วิโยค พิโยค ว่าพรัดกัน ประโยค สมโยค
ว่าประกอบ สังเวค สลดใจ วิภาค พิภาค ว่าแจก คัคนานต์
ท้องฟ้า พยัคฆ เสือ อาโรค คิด มัค มรรค ว่าทาง
วัค พัก พรค ว่าเหล่า สมัค สมรรค ว่าพร้อมเพรียง
อุปสัค อุปศรรค ว่าขัดข้อง อัคร์ เลิศ ภวคร ยอดภพ
อัคนิ ไฟ ยาค เส้นวัค นัค ภูเขา วิหค นก ดอกบุญนาค ๖๗

๑ สกตตัว ฆ คือใช้ดังนี้ พระภิกษุเนศ เมฆ ฝน โอฆ
ห้วงน้ำ โฆฆ เปลา่ มาฆเดือนสาม มัฆวาน มัฆพานว่าพระอินทร์
ฤคุนิทาฆ ฤคอรุณ ๖๘

อักษรนิติ

ว่าตรวจตัวสกัดในแม่กอง

๑ กง กั๊ง กาง กิ่ง ก้ง กึง กิ่ง กุง กูญ เก่ง แก่ง โกง กอง กว้าง
กึ่ง กัง
เกี้ยง เกื่อง เก็ง
เกอง

ฯ ในแม่กงตัวอื่นใช้แทนอไม่มี มีอยู่แต่
ฟองตัน นฤคหิต จะเขียนแต่ที่สังเกตยาก หิงคุ มหาหิงคุ ลึงค
องค จัตตุรงค องคส์ เบญจางค องคห้า อัมภางค องคแปด
พระยาหงษ พงษ รพพิพงษ สุริยวงษ สุริยพวงษ์ ว่าพระยา หอยสังฆ
พระสงฆ พระชงฆ แข้ง สิ่งฆ เรว สิ่งห ประสงค์ เวทางค์
สุรางค์ ภวัรงค์ ดาวดึงษ์ ไตรตรึงษ์ บัลลังก์ ฯ

ว่าด้วยत्वสฺกตในแม่กต

๐ กต กิต กัด กิด กัฏ กุต เกด แก่ โกด กอด
กวด เกยต เก่อต เกิด ฆะ
เกอต

๑ จมขชฌฌฌฌฌฌฌฌฌฌ ๑๑ ฌฌฌ ฌฌฌ ฌฌฌ ฌฌ
ฌฌฌฌฌฌฌฌฌฌฌฌฌฌฌ ๑๑ ฌฌ ฌ

๑ สกตตัจจ คอไซยงน เสด็จ สมเด็จ เบ็ญเสร็จ

อักษรนิติ

สิ้นเสร็จ สำเร็จ ตรวจตรา ตำรวจ บำเหน็จ รวงแว
เกยจกรัน ฉกฉกรรจ์ อาจหาน ดุจดั่ง เดียงฉันท์ เหาะเห็จ
เตร็จเตร่ อำนาจ พลีเพลิง ไสจรสรง มะตรูจ สิบเอ็จ ร้อยเอ็ด
เขม็จขบวน เพด็จตัด ขวงแก้ว ขมวงผูก ไต้เสม็จ บาจสาจ ๖

๑ สกตตัวช คือใช้ตั้งนี้ เภาบรเพช หอกดาบภุช คช
ในหัวในตาข้างม้า ๖

๑ สกตตัวฎ คือใช้ตั้งนี้ กฎ กำหนดฎ คำนำบางครุว่ามาแต่
กัณท ๖

๑ สกตตัวศ คือใช้ตั้งนี้ มาศ ทอง บำราศ คลาสคลา
เรศร้าง ปุลาศ เลิศลั่น เพรศพรั่ง พิศดู มอศม้วย
ไพพิศ ถนัศเน พระประสาศสัง ไมกัศ เลมิศ
กรวศทราย ลวศลาย เกบัยศ พลัศเปลี่ยน รวศเรว วัศไม้
วาศเขียน กระดาศ รังเกัยศ สลัศทั้ง ผนวศ บวศ กระทศ
อังกาศ ถวาย กระจาศ น้ำลศ ขมศ พระกลศกัณ บศละเอียด
ทศทาน ฉลาศ ลวศลวน ชวศเรือน อาเภศ พยศ ๖

๑ สกตตัวษ คือใช้ตั้งนี้ ดาษดา เดียรดาษ เทียวประภาษ
ภาษทอง ๖

๑ สกตตัวส คือใช้ตั้งนี้ ตรัส ดำหรัส จรัส จำหรัส อสุร
เหล่านคำสยามพากย์เจือกัมภุชพากย์ ๖

อักษรนิติ

๑ มคธพากย์ดังนี้ สกตตัวด คือใช้ดังนี้ หัตถ์ ช้าง
นิติ ตำรา พฤติ พรพฤติ เกียรติ สมบัติ วิบัติ ฯ

๑ สกตตัวจ คือใช้ดังนี้ บิศาจ ฝี่ สัจจริง โรจ ไพโรจ
ว่ารุ่งเรือง นิจ เทียง อนิจ ไม่เทียง นิจ ตำ อูจ สูง
กิจ การ ทุจริต ชั่ว ประจรรย์ เครื่องลาด วินิจนัย ต้าสน
ปัจจุส จวนรุ่ง อรุณ พุ่งชาน ถูกถูก รำคาน พจน คำพูด
มัจจุราช ความตาย พระอาทิตย์ บ้างจัย เวจ มัจฉา ปลา ฯ

๑ สกตตัวฉ คือใช้ดังนี้ อัน หมี่ มั่น ปลา คั่น กอ
พินิจ พิจารณา โรคมุตรตฤณ ฯ

๑ สกตตัวช คือใช้ดังนี้ ชัชวาลย์ รุ่งเรือง วาณิช พาณิช
พ่อค้า กุช ขนดง ยัช เส้นวัค จัช โภชน ว่าของกิน สโรช
บงกช ว่าบัว รัช รัช ว่าธง รัช ผง เกศชัย ยา คช ช้าง นุช
อนุช ว่าน้อง วัชชรินทร์ เพชรปาดิ ว่าพระอินทร์ มาลาช ดอกไม้
ปราโมช บันเทิง ทางโยชน เปนประโยชน์ พืชผล โอชรส
เพชรนิล เพชรบุรี ราชบุรี ราช พระยานาคราช ราชยาน ภาชน
อวิชา วิชา จะต้องตาย คิณ แร้ง ฯ

๑ สกตตัวฌ คือใช้ดังนี้ มัณ ท่ามกลาง คิณ แร้ง
วัน จะต้องฆ่า ฯ

๑ สกตตัวฎ คือใช้ดังนี้ นางนาฎ พิฆาฎ ฆ่า อาฆาต

อักษรนิติ

แก่นใจ เพชฌัญ ปรากฏ รกษัญ มกัญ มงกัญ เขาวงกัญ
ไตรวัฏ สัณสารวัฏ กุฏ โกฏ ทักขิณ วัฏ ฯ

๑ สกตตัว ๓ คือใช้ดังนี้ ทัณฐิ ความเห่น บัณฐิ หลัง
อณฐิ กระดุก โอนฐิ ปาก ฯ

๑ สกตตัว ๓ คือใช้ดังนี้ ประเสริฐ อุฐิ อีฐิ กหัฐิ
พัทภิฐิ ต่างนึ่ง โสฬพารมณฺ์ น้ำอัฐิบาน ท้าวทตรฐิ โอฐิ
ริมฝีปาก ทิฐิ ฯ

๑ สกตตัว ๓ คือใช้ดังนี้ พระยาครุฑ เกษฑ น้ำลาย
กุกฑ ฝาเรือน โกรฑ หมาจิ้งจอก ทวิฑฆ่าศึก โจฑ คนตาเหล่ ฯ

๑ สกตตัว ๓ คือใช้ดังนี้ พฤฒ ผู้เฒ่าพฤฒิ ประพฤฒิ
พิพรรฒ โปรฒ ว่าจำเริญ อุบิฒ ว่ากึ่งอาสาฒ เตือนแปด ฯ

๑ สกตตัว ๓ คือใช้ดังนี้ ญัตถิ วิญญัตถิ ว่าระดับ
นิตยฺ์ เทียง สัตถิ จริง พัตถิ ผ้า เขตถิ กระเชอถิ ว่าแดน
ยัตถิ ไป เสวตถิ ขาว โสตถิ หู สถิตยฺ์ ตั้งอยู่ รัตน แก้ว
บัตถิ ใบไม้ สาทถิ มิตร ไสยสาทถิ สวดพระปริต อมฤตย
ไม่ตาย โชติ รุ่งเรือง บรรพต ภูเข มุตถิ เบี้ยว บุษิตถิ บุษ
ทิวังคต ไปสุคติ บพิตถิ ฉัตถิ ร่ม บาตรพระ นิบาต นิยาย
จิตถิ รากจิตถิมูล ไฟจิตถิ พิจิตถิ วิจิตถิ วัตรบัญญัติ พรต
มิตร เพื่อน ประจามิตร มาตร คนสบตร โคตรเค้า สูตรวินัย

อักษรนิติ

ภษิตร สุภษิตร นิมิตร จัตยิ กระบัตร์ ชีวตร ชีวิตร
พระเนตร คาวุต คาพยุต โลहित กรุปโรหิต ตันเกต เปรต
อัทโนมัตติ ญาติ ชาติ เหตุ พระธาตุ พระเกตุ ฐุมเกตุ ดาวหาง
อำมาตย์ อาทิตย์ สัตว บุตร ฯ

๑ สกตตัวถ คือใช้ดังนี้ โอสถ ยารถยา ตรอก รถวิ่ง
มโนรถ หวังใจ สบถ แข่ง นารถ ที่พึง อุโบสถศีล
พระโลกนารถ มุตรคุณ อรรถ บัถ ทาง ชลบท ทางน้ำ
สถลบท ทางบก ฯ

๑ สกตตัวท คือใช้ดังนี้ สุทธิ วิสุทธิ บริสุทธิ ว่าหมดจด
สิทธิ ประสิทธิ ว่าสำเร็จ ยุทธ สัปปุทธ ว่ารบ พระพุทธเจ้า
กรุงยอุทธยา ประดิพัทธ ติดพันธน์ โกมุท กมุท ว่าดอกบัว
ลีลนาท นฤนาท ว่าบันญา วิทยา ความรู้ แพทย หมอ
นิทรา หลับ ประเภท ต่างกัน พิณพาทย พระบาท บทบาท
อุบาทว์ พยาบาท ประมาท ปราสาท พืพาท วิวาท บุคคล
เวทมนตร์ อธิฤทธิ จัตุบถ จัตุบาท สัตวสี่เท้า ชนบท เมืองเล็ก
โจทน์ ท้วง ต้นโลห ฯ

๑ สกตตัวธ คือใช้ดังนี้ วิวิธ พิพิธ ว่าต่าง ไตรพิธ
สามประการ อาพาธ พยาธิ ว่าเจ็บ อาราธน์ เชิญ ปลีโพธิ
กัณฐก มฤค น้ำผึ้ง สุเมธ นักปราชู พิรุณ ฝน พิโรธ โกรธ

อักษรนิติ

อนุโรธ ยินดี โโพธิ์ อนุโพธิ์ อวโพธิ์ ว่าตรัสรู้ คุช อาจม
อาวรุช เพชรารุช วันพุช โยช ทหาร ฯ

๑ สกตตัวศ คือใช้ดังนี้ เวหาศ อากาศ ว่าฟ้า เทศ
ประเทศ เทศนา นิเทศอุเทศ ประกาศ ว่าสำแดง นิกาส
สังกาส ประณีกาส ว่าเหมือน นาส พินาส วินาส ว่าฉิบหาย
เกลศ ความหมอง เลศ เล่ห์กล กุเศศย์ บัวผัน ปลาศ ใบไม้
ประลาศน์ หนี บาศ บ่วง เวศม์ นิเวศ ว่าเรือน ทัศน ดู
อัสน์ กิน อาเวศน์ โรงเรือน โลเกศ พระอิศวร ชาติเวศย์
เวศม์ เรือน เวศ เพศ เวศย ว่าตรอก โยทัส สิบหก ฯ

๑ สกตตัวษ คือใช้ดังนี้ ฤชีย เปนไทย วันพฤษหัตถี
ทวีย ทเวษ ว่าฆ่าศึก บรุษ หยาบ ภิชม ภิชน น้ำกล้ว
ทุษย ผ้า ประโทษ หัวคำ ทูชน ประทุษร้าย เปนโทษ
อัสเขษน์ เชิญ ปฤษย นักพรตร โฆษ อุโฆษ ว่ากึกก้อง พระ
โฆษ อุณษ กรอบนำ โอภาษ แสงสว่าง โภษ ฝัก เวษ เพษ
เพษพรรค์ อโกรษดำ มานุษย มนุษ บรุษ บรุษย โภษ ว่าชาย
อภิลาษ ความหยาก โรษ โกรษ กลมัว กลุช กิลพิษ ว่าบาป
พฤษบุญ ปฤษ อาหารทิพย์ บุษบา ดอกไม้ บุษยขาว บุษบก วิมาน
จตุษบก ทางสี่แฉ่ง ตรัสประภาษ ราชเมษ ดัษ สดุ้งหยาก
บุษกล ประเสริฐ ษัณฺธิ ไม้เท้า อษฎาบท หมากรุก ฯ

อักษรนิติ

๑ สกตตัวส คือใช้ดังนี้ โอรส เอรส ว่าลูก รสอาหาร
ดาบส ชัยไพร ทาส บ่าว อาสน ที่นั่ง มาส เดือน สุ่มนัส เทวดา
มานัส ใจ สมาสย่อ สาส์ สากรรจ์ สหัส พัน ท้าวสหัสไนยน์
รหস্য ความลับ หรัศว สั้น เขาไกรลาส ทิโพกส เทวโลกย
ทิพิส วัน คำภี้อิทธิาส หัสต มือ พัสตุ เข้าของ ศัสต บัญ
พระศาสดา ปรัสนา คำถาม รากษส ยักษ อิชวาส นายขมัญญ
อัยวาส ลมหายใจ พิชวาส คนคั่นเคอย ฯ

ว่าด้วยตัวสกตในแม่กน

๑ กน กั้น กาน กิน กิ่น กิ้น กุ่น กุน เกน แกน โคน กอน
กนน กอนน กั้นน กินน กิ่นน กิ้นน กูนน กุนน เกนน แกนน โคนน กอนน
กน กั้น เกิน กอน เกอน กอนน เกอนน ๗ ญณรลพ ๕ ตัวนี้แทนนอในแม่กน ฯ

๑ สกตตัวญ คือใช้ดังนี้ เจริญ จำเริญ ชำนาญ ชาญไชย
เชิญ อัญเชิญ วันเพ็ญ บำเพ็ญ ล้างผลาญ ครวญ คร่ำครวญ
นงคราญ ผนัญบาน แลตาญ ตาญใจ ชั่วสามาญ กองกญ
ญัญญ่อ รอญราญ ตำราญ บาญชีย์ บำนาญ ประมวญ
เพอญ ลำเคญ นายขมัญญู เกลี้ยวเข็ญ เกื้อเขอญ โรคมเริญ
กระวญ สกญ ปักญ อัญขม ฆ่า สรเสริญ เทิญนา ขมขมัญ
ยากเข็ญ ฯ

อักษรนิติ

๑ สกตตัวร คือใช้ดังนี้ เตรี ดำเนิร เจริจา จรรจา
จำนรรจา ทหาร ข้างสาร สาร หนังสือ จำเนียร เจียรจะสั้น
เจียรบาด เตียรดาษ สมควร รันจวร ยวรใจ เบียรขอ
หกเหิร หวรหัน กำจร ตระการ งาม ประยุร สร้อยสังวาร์
ไตรสดุด ประสาร ประจาร ตันขนุร งามงร โกรดม ขจร
สรอบสรวร เรียกเกร่อร เนเนียร เถมิรไพร ฌกรรจ์ บ้องกรร
เถาวรร พรพักษ์กาด รังสรรค์ ปักกร เชิงตกร ขัตกร พนังการ
กตาร จารหนังสือ ฯ

๑ สกตตัวล คือใช้ดังนี้ ตำบล โดยขุบล ทำนูล
แบกทูล เพททูล กราบทูล บันทูล เล่นภนัต เจนอยชนล
กระหลกระหาบ พังพาล เลือกสรัด ของคัล สำคัล โรงคัล
เคี่ยมคัล บังคมคัล ควาลข้าง ทราบทราล โคลไม้ ดูล์พิน ถาก
โกลลคิตฉงล ร้อลฝัด ยลตุ เล่นกล ดำกล งาม โหยหล แห่งหล
เพิ่มภูล จ้านลแพ้ ชลนค ตันล้าดวล ทรงพระสรวล โยลตัว
บังเวียล มากมูล กังวล วังวล เวียลวล นางก้านัล ของก้านัล
จรัลขรุล บันดาล ดาลอก ดงดาล อึงอล อลวล ถวัลเสวย
ถวัลหวัง ลูกทวิต นวลงาม กระบิลความ สรวลสรัด นางนงพาล
ท้างล ขวลขวย อลเวง สร้อยสรล กระสัถ ฌวัดเฉวียล ทนาล
สขนาล ขนาลซื้อ ตีเตียล ขนอล โพลทนา กราบกราล

อักษรนิติ

นกกระเรียด โขลตมอน สรวด กระจวตกระวาย ตระหวด
อำพล กโคต ฆจลปจัต ร้าวราล พิศเพียล ดำนาล กำнал
รนาล คำเหล่านี้สยามพากย์เจือพากย์อื่น ฯ

๑ มคธพากย์ดังนี้ สกตตัวน มหันต์ใหญ่ อนันต์ ไม่มีที่สุด
สามนต์ ไกล หนต์ พัน นิมนต์ เชิญ นิพนธ์ ประพันธ์ ว่าผูก
สุคนธ์ กลิ่นหอม เผ่าพันธ์ุ แก่นจันทน์ พระจันทร์ พระอินทร์
มนตร์ดล ปราสาทไพชยนต์ วันสงกรานต์ ทำบุญ นรินทร์ ฯ

๑ สกตตัวญ คือใช้ดังนี้ หิรัญ เงิน กาญจน์ ทอง
กุญชร ช้าง บัณฺฑร นาด่าง สัจฺจร เทียว สามัญ เสมอ อัญชลี
พนมมือ ธัญ เข้าเปลือก ถัญ นานม ยัญ เส้นวัก รามัญ มอญ
เบญจ ห้า พระสรพัญญู สุธญ เปลา่ ได้อภิญญา ทำบุญ สัจฺจญา
บัณฺฑญา กุญแจ โทญจ นกเกรียต วัณฺณา หลึงหมัน ฯ

๑ สกตตัวณ คือใช้ดังนี้ ทารุณ อียบข้า วรุณ พรุณ
ว่าฝน มณเฑียร เรือน วนสัณฑ์ บ้า โบราณ เบราณ บุราณ
ว่าเก่า เกาทัณฑ์ ธนุ ทัณฑ์ ปรับไหม ญาณ ความรู้ วิทยาณ ใจ
อรุณ แจ่ม ช่างเอราวัน วัณโรค แผล มีคุณ คุณบอก ดีดพิณ
เครื่องกุกกุกกัณฑ์ รณรบ เสาโคตรณ บัณฺฑิตย์ มณคบ กามคุณ
ทักษิณ ขวา สกุน นก วารณ ช้าง ประมาณ ฯ

อักษรนิติ

๑ สกตตัวร คือใช้ดังนี้ ภูธร ภูดาธร ว่าพระยา ทิวากร
ทิพากร ทินกร ว่าตวัน ศศิธร ดวงเดือน สัจจร สงวน อาภรณ์
เครื่องประดับ อนุสรณ รลิก นิเวรณ กั้น อวร หยาก พานร
วานร ลิง อมร เทวดา สมร เมีย ถาวร สถาพร ว่ามั่น นคร
เมือง อุทร ท้อง อุทธรณ รือเสี้ย อับสร นางฟ้า ไทมร หอกขัด
ภมร แมลงภู่ หมุน มาตร แม่ บิดร พ่อ อัมพร พ้า อนาทร
ไม้เอื้อเพื่อ สักร ประมวณ อักษร หนังสือ สโมสร ประชุม
ชลอสร แม่น้ำ ราชภูร ไพร่ พระเพศจันทร ชักอุทาหรณ
สี่ประภัสสร พเนจร พรานป่า พระยาไกรสร เก็บอากร เรียก
สงพสร งามบวร ถวายพระพร นิกร หมู่ สุกร หมู กร มือ
จร ไป ษนุสร นางกนิษฐ ดัษกร ให้สดุ้ง พรหมจรรย์ วรรณ
พรรณ ว่าศรี สุวรรณ สุพรรณ ว่าทอง กรรณ หู กรรรฐ คอ
สรพ ทั้งปวง ทำกรรม พระธรรม บรรณ ว่าหนังสือ
ว่าไปไม้ พระขรรค์ ไปสรรค์ ทรงครรภ์ กล่าวบรรยาย
ผูกอาถรรพ์ พรหม ว่าฝน ว่าปี ภรรยา เมีย ทวาร ประตู
สังหาร ผลิตาญ ปรีหาร รักษา บรรหาร ชลธาร แม่น้ำ ถ้อธาร
สงสาร เวียนเกิด แก่นสาร มารอสูร พินหาร วิหาร บริหาร
บริวาร กินอาหาร ตีประหาร สมภาร เครื่องปรีการ สมรรถ
อาจ มรรค ทาง ครูอาจารย์ ทางกัณดาร โยพาร มโหพาร

อักษรนิติ

ว่ายิ่ง สักการบูชา เป็นวิการ พิการ อาการ สัตว์สังขาร ปรากฏ
กำแพง ประการต่างๆ ทำปราฏิหาร สาทร เอื้อเพื่อ อาตุร
ดินรน สมบูรณ์ บริบูรณ์ ว่าเต็ม บรรพ ก่อน พิศดาร กว้าง
เครื่องบรรณาการ วิจารณ์ พิจารณ์ ว่าตฤก ศิริ เคียร ว่าหวั
กาษร โองการ ฯ

๑ สกตตัวล คือใช้ดังนี้ วิกล พิกล ว่าแปลก ขุกล คู่
สกล สากล ว่าทั้งสิ้น ชล น้ำ อสุชล น้ำตา วิมล พิมล
นฤมล ว่าพ่องใส คุณทล ตุ่มหู มณฑล กลม สดล บก
ผล ลูก พล แรง รัพล กระมล น้ำใจ กุศล อกุศล เปนมงคล
ตลตรี ภูวดล เจ้าแผ่นดิน ถัดไป กับจามัลย์ โยโคกลง โสภศลย์
อภิบาล พยาบาล ว่าเฝ้า นายนิริบาล ท้าวขมบาล ท้าวโลกบาล
โคบาล คนเลี้ยงวัว บทมบาล รอยท้าว ไต้บาดาล วิศาล พิศาล
ไพศาล ทวิศาล ว่ากว้าง คนพาล มหาศาล มีทรัพย์มาก
กมุทิต จรเข้ สติล แน่น ถือศีล ศิลป ความรู้ ขมิล ฤทัย
วิบูลย์ พิบูลย์ ไพบูลย์ ว่าเต็ม มุล รากเง้า ชาติกระกุล
อากุลย์ เกล่อนกล่น อนุกุล ตามควร พระราहुล ดอกพิกุล
อุบล บัว หนาดาล สฤล หยาบ ฆาลไถ น้ำตาล แก้วประพาล
จักรระवाल จักลवाल จักรพาล ฯ

อักษรนิติ

๑ สกตตัวฟ คือใช้ดังนี้ วาฟ พาฟ ว่าสัตว์ร้าย ปลาพาฟ
จักกพาฟ จักกพาฟ แก้วปพาฟ กาฟ ดำ คนหมิฟ เชฟ น้ำลาย
เกาะสิงห์พ คนโลฟ ฯ

ว่าด้วยตัวสกตในแม่กบ

๑ กบ กับ กาบ กีบ กีบ กีบ กีบ กูป กูบ เกบ แกบ โภบ
กอบ กวบ เกียบ เกือบ เกิบ ฯ

๑ ปฬฬพฬภ ๖ ตัวนี้โดยสำเนียงใช้แทนบได้ในแม่กบ
แต่เห็นมีใช้อยู่ ๔ ตัว ๗ะ

๑ สกตตัวบ คือใช้ดังนี้ สับท เสียง บบฬ ดอกไม้
สัปต เจ็ด ฯ

๑ สกตตัวป คือใช้ดังนี้ พิลาป บ่น ศาป แห้ง การษาปณ์
เงิน บาป ชั่ว อภัยศ อสุร อากปกริยา วิกัป กำหนด
กัปกัลป พระกัศสป พระกัษยป ทวีป เกาะ ประทีป ไฟ
รูปร่าง สดุดีเจดีย์ กูป ความลับ โภป กำเรบ สังเขป ย่อ
สยป หลับ โภป ตาตุ่ม สัมผัสปลาป พุดเพื่อ สรูป รวบ สารูป
สมควร วิรูป แปลก พระพุทธรูป อรูป ไม่มีตัว ประสอป
สปี ความรู้ กรลาป กำ อาลปณ์ เรียก ฯ

อักษรนิติ

๑ สกตตัวผ คือใช้ตั้งนี้ โสผ บวม ถัผ ดวงดี ศิผ ถีบ
ทวิเรผ ผัง ฯ

๑ สกตตัวพ คือใช้ตั้งนี้ ภพ พิกพ ว่าที่เกิด สมภพ
ความเป็น สภพ สุภพ ว่าปกติ อภัพ อภัพ จน เป็นภัพ เลขลัพภ์
นพ ใหม่ นพ เก้า ศพ ซากผี คนธัพ คนธรรพ์ ท้าวไกรศพ
ท้าววาสพ ท้าวทานพ พระจินาสพ สัพพ ทั้งปวง ทรัพย์สมบัติ
มานพ มโหรรพ ประรพภัก ทำ ม้าสินทพ อรรณพ ทเล รูปภาพ
อนุภาพ อาตมภาพ ภาพขย คำเพราะ ปรางพ ฉิบหาย ชีพย์
ชีวิตร ทิพย์ เทพยดา ทัพพี ทรพี ส้องเสพย์ ท้าววาสุเทพย์
ท้าวบุรพเทพย์ บุรพ บรรพ ก่อน ศัพท ลพบุรี ฯ

๑ สกตตัวภ คือใช้ตั้งนี้ นภ พ้า ชาติุโขภ กำเริบชาติุ
นครโขภ กำเริบเมือง ศุภ งาม อสุภ ไม่งาม อสุภ พฤษภ
ปฤษภ ว่าว้าว โลก ความอยาก ได้ลาภ ฯ

๑ ข ศษฬฟ ๕ ตัวนี้ใช้สกตในภาษาอื่นหากจะมีมาในมคธ
พากย์ที่สกต ฎตป จะใช้ ฎตบ ฤาฎตปก็ได้ แต่ในสยามพากย์
ล้วน กก สกต ก กต สกตต กน สกต น กบ สกต บ ฯ

อักษรนิติ

ว่าด้วยตัวสกทในแม่กม

๑ กม กัม กาม กิม กัม กัม กัม กัม กุม กูม เกม แกม โคม
กอม กวม เกียม เกอม เกม ฯ

๑ อักษรในแม่กมซึ่งจะแทน ม ไม่มี มีแต่่นฤคหิต จะเขียน
แต่ที่สังเกตยากที่เป็นนครพากย์ พิมพ์ แบบ ถัมภ์ สดมภ์ ว่าเส
ว่าคือ อุปถัมภ์ อุปสดมภ์ คัมช จตุสดมภ์ ประโคมภ์ กุมภ์ ม่อ
พราหมณ์ อารมณฺ์ อภิรมย์ ฯ

๑ เกอย กาย กาว กิ่ว กิ่ว กิ้วย กิ้วย กุย กูย เกว แกว โกย
กอย กวย เกี้ยว เกือบ เกีย เกียะ เกื่อ เกือะ เกอ เกือะ กั้ว กั้วะ
เกะ เกะ เกะ เกะ กุ กรรม กอ กัย กื่อ ฯ นี้ใช้ภาษาไทย ฯ

๑ เกอย กาย กาว กิ้วย กิ้วย กิ้ว กิ้ว กุว กูว เกย เกย โกว
กอว กาว เกี้ยว เกือว เก้ว เก้วะ เกื่อ เกือะ เกอ เกือะ กั้ว กั้วะ
เกะ เกะ เกะ เกะ กุ กรรม กอ กัย กื่อ ฯ นี้ใช้ในภาษาอื่น ฯ

๑ ขร แขง ชมร เรือน ขล ลานเข้า คล คอ ฉายา เง
ชายา เมีย ทารา เมีย ชารา ท่อน้ำ ประทาน ให้ ประธาร เป็นใหญ่
อาหาร ถือเอา อาชาน ตั้งไว้ ทาดา ผู้ให้ ธาดา ผู้ทรงไว้
ทุต ผู้นำข้าว ฐต ผู้ขจัด พร ประเสริฐ ภร เลียง พาร หน

อักษรนิติ

ภาร ของหนัก พืท เพท ความรู้ ฤท เกท แตก เพร่ ไพรี ศัตรู
เกรี ไกร่ กลอง ญาน มรรคญาณ ยาน เครื่องข้ เข้าศาล โรงศาล
ฆ่าให้ตาย ข้ามให้ตาย ๗ รุ่มลัก บักหลัก มลึงเมลือง เมล็ด
เล็ดลอด เลื่องกา เมลือบมล่า เลื่อยไม้ แมลบมลิน หงวน
ไหวง ๗ จรุงกลืน จรดจรง แจรงฟุ้ง ทรวดทรง โทรมทรุด
เทริดเกล้า ทรงทราบ กรวดทราย กวางทราย ทรวงอก ทรายขวา
แซรกแซรง ช่อมแซมรม ชรอกแซรก ชรว้าง ชรวนเชร
เชรละเชรละ เปี้ยกโชรก ชรลุตเปลา คนตรง กรงนก ตฤกตรอง
ตราบทั่วถึงยอด กราบเรือ กราบไหว้ ตรวดตรา ตัตรา เกรง
กลัว เกตรา ตระเตรียม เตรียมใหม่ เกรียมกรอม ตราดน้ำ
ตรลึง ไสรจสรง เบ้าเสรง กำศรดสร้อย สร้างไข่ ก่อสร้าง
ทเล ชรเล ชร้อ ช้อ หลายมาก ชรลายมาก กัลปกลอก
กรลัปรอก กรอกช่อง จรอกช่อง จิงจ้ง จริง จ้ง จ้ง ๗ะ

๑ กกฎ กรกฎ ทุกกฎ ทุษกฤต สุกติ สกฤติ กิส
กฤษ ปกติ ปรกฤติ คหะ เคะระห์ วิคหะ พิคะระห์ สังคห
สังเคาะห์ เคห คฤห สัม สัมภ์พยัคฆ์ พยัมภ์ นิจจ์ นิตย
อาทิจจ์ อาทิตย มัจจุ มฤตยูมัจฉา มัดสยา บัจฉิม ประจิม
ปัจจุส ปรตยุษ วิจิกิจฉา วิจิกิตยา มิจฉา มิถยา นพ ศพ
ชร ชวร มัชฉิม มชยม สัชาณ สนชยา สัฉฉาย สาชยาย

อักษรนิติ

บุญญ บุนย หิรัญญ หิรัณย์ กัญญา กันยา สูญญ ศุณย
สามัญญ สามัญย ปัญญา ปราชา ปริญญา ปรีชา บุตต บุตร
ติวิช ตรีพิธ ไตรพิธ สัตตะ สัตว สัตต สัตต หิตติ
ทิตตย สุตต ศุบติ วิกัตติ วิกัตติ สัตติ ศักติ
ภักต์ ภักตร์ ยุตติ ยุคติ ถาน สถาน ถาวร สถาวร สถาพร
ฤติ สตุติ ถัมภ สดมภ ถูล สตุล ทัพพ ทรรพ อินท อินทร
จันท จันทร สมุท สมุทร ชช ชวช ชังสี ชวัง ชวังสี อีสสาส
อิวาส อสวาส อฆวาส ปถม ปถม เปม เปรม ปิตี ปรีติ
ผลลึงค์ สผลลึงค์ พัสส สบัส วร พร อภ อภร รัสส
หรัสว มัสส มัสรุ สร สวร อสส อสว อีสร อีสวร ดิน
ตถณ ทสน ทฤษณ นินาท นถนาท พุฒิ พฤฒิ กิงการ
ภถการ อมต อมฤต วุตติ พฤติ สิงค์ สฤงค์ สิงการ
ศฤงการ พหุล พหฤล หทัย หฤทย อิทธี ฤทธิ อีสี ฤษี
อิสสา อิวา อุตฺ ฤตุ ฤตุ ฤตุ ฤตุ อุสภ พฤกษภ ขณ กษณ
จีร กษีร ขุทท กษุทร นักขตต นักษัตร ทักขิน ทักษิน
จักขุ จักขุ เสฏฐุ เสรมฐุ ปักขี ปักษี รักษา รักษา สมมาทิกฐี
สมยัก ทฤษฏี มิจนาทิกฐี มิถยาทิกฐี อุกฤษฐ อุกฤษฏ หัตถ์
หัตถ์ วัตถ พัสตร สัตถ ศาตร นิปผล นิษผล บุปผา
บุษบา กัณหา กฤษณ ชุณหา โขยคสนา ตัณหา ตฤษณา บัญหา

อักษรนิติ

ปรัสสนา ปัณหา ปฤษณา อาสาพห อาสาฒ ทัพพ ทฤษฏ
มิลักข เมลณ อาก อารก นาถ นารถ ที่ม ที่มร สักค์
สวรงค์ วัณณ พรรณ ปุคคล บุทคล อัดถ อรรถ กิตติ
กิริติ กัตติกา กรรติกา สับป สรรป กับป กลป อากับป อากัลป
บัพพ บรรพ บัพพต บรรพต สัพพะ สรรพ สรพ คัพภ
ครรภ สัทท ศัพท ศับท สุธธ ลุพธ ลัทธ ลุบธ ลัพธ
ลัธธ กम्म กรรม ฌम्म ธรรม กัมมาส กลมาศ วัสส
วรรษ พรรษ วัคค์ พรรค อักค อักร์ ชุตติ โชยติ เกสัชช
เภษัชย วิชชา วิทยา เวชช แพทย์ สันถกุมาร สันตกุมาร
อุสสาห อุดสาหา อุยาน อุทยาน ทิพพ ทิพย บุสส บุษย
อาวุธ आयुธ รัตติ ราตรี อทธา อรรยา กิพพิส กิลพิษ
ผัคคุณ วิมหาย พิสมย กังสตาล กัลลยตาล วิสาล ทวิสาล
สันต อักคิ อักนิ ศานต กันตา กานตา รุกข พฤษภ
จุฬามณิ จูฬามณิ ฯ

๑ ให้รู้จักศัพท์หกอย่างคือ นามศัพท์ คุณศัพท์ กริยาศัพท์
สังขยาศัพท์ สัพพนามศัพท์ นิบาตศัพท์ ฯ

๑ สัพพัญญู พระสุคต ธรรมราช มารชิต โลกชิต
มุนินทร ศรีมนั ตถาคต ทศพลญาณ อชิตบพิตร ไตรโลกาจารย์
ตรีภพมกุฏ ตรีภูวนารถ ชินนทร ศรีสุคต ชินนราช ชินนศรี

อักษรนิติ

มุนิราช ไตรภพนารรท ศาสตรา จอมอารีย ชื่อพระเจ้า วิโมกษ
วิมุตติ อมฤตย บทโมกษ ทุกขโกษย นิพพาน นฤพาน
อนาโลย มรรคผล ชื่อพระธรรม อารีย จัณาสรพ เศษ อเศษ
สักทาคามิ อนาคามิ วิตราก โสตาบนน อรหันต์ ชื่อพระสงฆ์ ฯ

๑ ไตรทิพย ไตรทศโลย สรีโลกย ไตรพิณภูบ อพยบ
เทวโลกย์ ศิวโลกย์ สวรรค ชื่อสวรรค์ ฯ

๑ อมร นิรชรา เทวา เทพา ไตรทศ ไตรทีเวศ ประวณ
สุร วิบุษ เทวดา ชื่อเทพยดา ฯ

๑ บิดมเห พรหม ศิว ศูล์ ปศุบดี มเหศวร สรรพอิสาน
สังกร จันทรเศขร ภูเดศ กฤติवास ชื่อพระอินศวร ฯ

๑ ขวบ นิรทรุหิน วิธาดา กมลาสน สรยดา ประชาบดี
วิธวสฤต ชื่อพระธาดา ฯ

๑ วิษณุ กฤษณ ไวกุณฐ ทาโมทโร หฤชเณศ โภษพ
มาสพ สวภู พระจักร์ ศางคี ไตรวิกรม ชื่อนารายณ์ ฯ

๑ กาศยายณี เคารี ไหมวดี ภาวณี รุทราณี สรรพาวณี
ชื่อนางอุมมา ฯ

๑ โภษี อินทรา มรุตวาน ปากสาทน เทพาธิบดี
เทวินทร เทเวศร์ อัมรินทร อมเรศร วัชชรินทร ตรีเนตร

อักษรนิติ

สหสนัย สหสไนย เพชรปณิ สุขัมบดี อินทราทิวาฬ เจ้าสุราไลย
ท้าวพันตา ชื่อพระอินทร์ ฯ

๑ ท้าวจรฐ ท้าวภูเวร ท้าวไวยวรรณ ท้าววิรุพหก ชื่อ
ท้าวจตุโลกบาล ฯ

๑ เวณไต่ย ขเดศวร นาคานคก วิษณุรณ สุบรรณ
บนนคาศน ชื่อครุฑ ฯ

๑ เวชยนต์ปราสาท เวชยนต์ร์ถ ข้างเอราวัน บันฑุกัม
พลศิลาอาสน โปยม โทยทิพย บุษกร อัมพร นก คัคณานต์
เวหาศ อาภาศ อันตฤกษ ชื่อฟ้า ฯ

๑ อกร์ สตนปี ธาราธร ชลธร ตชิตวาน อมพุฤก
พรุณ วรุณ วลาหก อรรชุน ชื่อเมฆ ฯ

๑ หิมางสุ ศศิ ศศิธร โสไม นิสาบดี นิสากร นิสานารถ
กัษษากร ดวงเดือน แฉ ชื่อจันทร์ ฯ

๑ นักขต ฤกษ ดารา ดารก มหุรดี นฤย ตั้งตยาคม
ดาว ผกาย ชื่อดาว ฯ

๑ สุริย สุร ภาสกร อหัสกร พรหมัน ประภากร ภาณุมาน
อุษณรศมัย ไพโรจน ทยุมณี ตรีวัน ดวงแดด ไถง ชื่อ
พระอาทิตย์ ฯ

อักษรนิติ

- ๑ จิตร ไพศาน ไชยขร อาสาณ สรวณ โปรษฐ
อัสวขุ กรรติก มฤคศิริ เบาษ มาษ ผัลคุณ ช่อทวาทศมาส ฯ
- ๑ อาทิตย จันทร อังคาร พุธ ประหส์บดี ศุกร์ เสาร์
ราหู พระเกตุ ช่อเนาวเคราะห์ ฯ
- ๑ เจตร หฤทัย มานัส มโน วิญญาน จิตร ช่อใจ ฯ
- ๑ เมธา พุทธิ ญาณ ปฏิพาน ภูรี ปรีชา ปรีชา
ช่อปัญญา ฯ
- ๑ อายุ ชีพิตร ชีพย ชีวาศ ชีวาลัย ชนม์ ช่อชีวิต ฯ
- ๑ ตัสนา กฤษณา อาศา อพิธยา กานต์ อภิลาส ราก
อาลัย เปรม เสนหา ฤดี กำหนด รักใคร่ สรลัญ
ช่อความรัก ฯ
- ๑ กังขา สงกา สนเทห์ วิจิติศึกษา วิมคติ เคลือบแคลง
กินແหนง ช่อสงสัย ฯ
- ๑ ศรีย อดภาพ ตนุ อไวยว อพยพ สกนธ กาย
ช่อตัว ฯ
- ๑ วาจา วจิ วจน พจน ภาษิต พากย ถ้อย ช่อคำ ฯ
- ๑ อโรภพ รสาตล กุหร ศุขีร นาคโลก ช่อบาดาล ฯ
- ๑ นาคราช สรรปราช อรค อลครรท ภูงค์ ภูร-
ขงคม อหิ อสรพิศ เญว ช่องู ฯ

อักษรนิติ

- ๑ นิธิย ทุคติ นารก นรก ช้อบาย ๗
- ๑ ชล อุทก วารี กมล สลิล อาโป อัมพุ โดย
ปาณีย น้ำ ทีก ทริก ช่อน้ำ ๗
- ๑ สากร อรรณพ สินธุ ลขที่ รัตนากร สมุท
ปารวาร์ ช้อทเล ๗
- ๑ นที สินธุ สรिता สวันดี แม่น้ำ สทั้ง ช้อแม่น้ำ ๗
- ๑ มัจฉ มัตสยา มิน ชลจร ปุณฺณโลม วาริชาติ
อัมพุชา ช้อปลา ๗
- ๑ มหิ เมถนี ธรณี พสุธา พสุนธรา ธาราธารี ภูมิ
ประณพี พสุมดี ภูวดล ภูตลา ช้อแผ่นดิน ๗
- ๑ ภูวน ชัคติ วิษณุป ภูพ ชาตรี แผ่นหล้า ช้อโลกย์ ๗
- ๑ เทศ ประเทศ อยน บันถ ปรณพี มรรค มารค
หนทาง พลว ลู หน ช้อทาง ๗
- ๑ บุรี บุร ราชธานี ธานี ปุณฺณเกทน สกานีย นคร
ช้อเมือง ๗
- ๑ นิคม ชนบท ฤษฏ อาณาเขตร จันทรเสมา
ช้อแดนจักร ๗
- ๑ ภูบาล ภูเบศร ภูเบนทร ภูวนารถ ภูไนย ภู-
มณฑล ภูนัตไทร ภูนิสวร ภูมินทร ภูบดี ภูธร ภูบดีนทร

อักษรนิติ

ภูตลา ชรารักษ์ ชเรษตรี นรินทร นเรนทร นราธิบดี นฤบดี
นฤบาล นฤบดีนทร นฤเบนทร นฤเบศ นฤปนารถ จุฑามณี
จุมพล ฐณิศวร ราเชนทร ชารักษ์ กระษัตราธิราช สุรชาติ
ขัตติยวงษ์ สุริโยสดม มโหัยสุรศักดิ์ มหันตราชา จอมจักร์
จอมราช จอมยศราช จอมภพนารถ จอมโลกย จอมนารถ
จอมกระษัตร์ ปิ่นเกล้าราชตรี ทานไท้ธรณิ ท้าวธรณิศ ไท-
ชเรศตรี ไทธรณิ ช่อพระยา ฯ

๑ มนุษย มานุษย มรรตย มนุช นร มานพ ชน
ช่อคน ฯ

๑ บุรุษ บุรุษย ช่อชาย ฯ

๑ ตรุณ ยุพเยาว ช่อหนุ่ม ฯ

๑ นารี สตรี เขาวมาลย ยุไพ ยุพาล พฐุ พนิตา
วนิดา กัญญา กานดา กัณยา นงคราน นงโพท นงพาล
เพาพาล เพาโพท สร้อยสงสาร ออไรไท ช่อนาง ฯ

๑ วงษ พงษ ภิชน โคตร ตระกุล อปรัตย พันธุ
ญาติ ญาติกา สายโลหิต เผ่าพันธุ์ เชื้อสาย วานเครือ
บองผไอน ช่อผี ฯ

๑ น้อย บัณฑิต สุมะธ สุมะธิ วิชฐ กระวี
ช่อนักปราชญ์

อักษรนิติ

- ๑ มิตร สหาย สวัย วัยสัย สทา สุหฤท ชื่อเพื่อน ฯ
- ๑ ประบัณ เวรี ประจามิตร रिप् ओरि सभुत्र त्विह
วิบัณ प्रभुिर्बुण्ण स्त्रिรุ ชื่อข้าศึก ฯ
- ๑ มาดา มาตร ชนนี ชนิกา ชเนตรี ชื่อแม่ ฯ
- ๑ บิดา บิดร บิดุเรศ ชนก ชื่อพ่อ ฯ
- ๑ บุตร ปรัตย ตนุช ตไนย โอรัส เอารส อัครชาติ
ลูก กุน ชื่อลูกชาย ฯ
- ๑ บุตรี ธิดา สุตา ทูหิดา ชื่อลูกหญิง ฯ
- ๑ สามี สวามี ภัสดา ชว วโรปรีย ผัว ผดี ชื่อผัว ฯ
- ๑ ทาร ภรรยา ชายา ปรียา บาทปรีจาริกา เทวี เทพี
ชื่อเมีย ฯ
- ๑ นัตตา ชื่อหลาน ฯ
- ๑ ประนัตตา ชื่อเหลน ฯ
- ๑ มุข วทน ลบน อานน มัค ชื่อปาก ฯ
- ๑ เนตร จักษุ ไนยนา อักษ ชื่อตา ฯ
- ๑ โสตร กรรณ หู กรเจียก ชื่อหู ฯ
- ๑ นาสา นาสิก ฆาน ชื่อจมูก ฯ
- ๑ ชิวหา สัสนา อันดาก ชื่อลิ้น ฯ
- ๑ พาหา พาหุ ภูช ชื่อแขน ฯ

อักษรนิติ

- ๑ กร หัดถ ปราณี่ ช่อมือ ฯ
- ๑ ศัขรี ไสล คีรี ศัโลจย มัคคา บรรพต ภนม ภูผา
ช่อภูเขา ฯ
- ๑ อฏพี อรัญญ กานัน วน พน วนสัณฑา ไพธ ช่อป่า ฯ
- ๑ ปราทบ ตรู ไตรู ทรุมา รุกข พฤกษ ต้นไม้
เต็มฉ่ำ ช่อต้นไม้ ฯ
- ๑ ไกรสี ไกรสร นฤเคนทร มฤคราช สหราช
ช่อราชสีห์ ฯ
- ๑ วิหค วิหังค สกุนี ศกุนตี ทวีชา ปักษี ศกุน
ปัตถยาน ช่อนก ฯ
- ๑ หัสดี ทวีรทั กุณชร กษ นาค กรี พารณ ช้าง
สาร ดำริ ช่อช้าง ฯ
- ๑ พาช์ สันธพ อาชาไนย ไหย อัสว สับไธย
ดุรงค แสะ ช่อม้า ฯ
- ๑ พระพายุ วาโย สมริน มาลุต ปรวัน วาต
ขยล ชอลม ฯ
- ๑ อักนิ เตโช ชาตเวท อัสจิมานะ ปราพก เพลิง
ช่อไฟ ฯ
- ๑ ปรโลย อนตก มรณ กาลกิริยา วายชนม์

อักษรนิติ

ว้ายชีพ ดับจิตร ขอความตาย เหล่านชอนามคับท พระ

๑ โสภณ เสาวภาค ไศภา สุภ สุนทร รจิรช
 โอฬาร อุดม ประเสริฐ บวร บรมวร ปราโมกษ ประณีต
 วิศิษฐ์ อุกฤษฏ์ พงา แก้ว โอเอี่ยม ว่างามดี ลามก หิน
 ลุข เกลขณ์ นฤหีน ว่าเลว มหันต มหา มหิมา พรหา
 ไพบุลย์ พิบุลย์ ไพศาล ว่าใหญ่กว้าง จุฬ กษุทร์ กฤษ
 สุขุม สุกษุม นิล เขี้ยว ปรีติ เหลือง โอพาต ธวัธ
 เสวตร บัณฑูร ศุกร ศุกร ว่าขาว กาฬ กฤษณ ดำ รัตต
 โลहित แดง พิจิตร ขจิตร วิจิตร พญุม พญูล กลม ที่รม
 อายต ยาว หรสว สั้น เหล่านี้ชื่อคุณศับท ฯ

๑ คมนา ยাত্রา จร สัญจร ไต่เต้า เต้า ว่าไป
นิสัชชานา นัง นิบับชานา ศัยนา ไสยาสน์ พทม ว่านอน
ประณิฐฐาน ดำรง ตั้งไว้ วันทน นมัสการ อภิวัตน นอบ
น้อม ทศนา ยล ดู แล เห็น สวนา สดับ พัง ยิน ยาน
อายาจน วิงวอน ขอ โทมนา สโตมนา ปสังสม เขียรขอ
ยกย่อง ชมเชย วัฒนา จำเริญ มา ถึง อยู่ กิน เข้า ออก คำ
เหล่านี้เรียกว่ากิริยาศัพท ฯ

๑ เอก หนึ่ง ทวิ ทุ โท สอง ตติ ตรี ไตร สาม
จัต จัตุร จัตว สี่ ปัญจ ปังจ เบญจ ห้า ฉ หก สัตตะ

อักษรนิติ

สับต เจ็ด อัฐ อัมม แปะต นว เนาว นพ เก้า ทศ สิบ
เอกาทศ เอการศ สิบเอ็จ ทวาทศ พารศ สิบสอง เตรศ
สิบสาม จุทศ โจทศ จตุทศ สิบสี่ ปรณรรศ สิบห้า
โสฬศ โสทศ สิบหก สดตรรศ สบตรรศ สิบเจ็ด อัฐารศ
อษณรรศ สิบแปด เอกุนวิศ สิบเก้า วิศติ ยี่สิบ ตรึงศ ดึงสติ
สามสิบ จตตาลิศ จัตตาริศ โจตตาลิศ สี่สิบ ปัญาส ห้าสิบ
สัฏฐิ ศัပ္ภู หกสิบ สดติ สับตติ เจ็ดสิบ อสีติ แปดสิบ
นวุติ นพฺติ เก้าสิบ ศต ร้อย สหัส พัน ทศหัส นหุต
หมื่น ศตสหัส สักข สักข แสน ทศตสหัส ล้าน โกฏิ
ปโกฏิ นหุต นินหุต อโขภินิ พันทุ อพพุท นรพพุท อห
อนน อณฺณ โสคนทิก กมุท มุณทริก ปทุม กลาน
มหากาน อสงไขย ๖๖

๑ แตร้อย ถึงโกฏิ เอาสิบคูณ แต่โกฏิถึงอสงไขย
เอาร้อยแสนคูณ ๖๖

๑ ประถม ที่หนึ่ง ทุตติ ที่สอง ตติย ที่สาม จตุถ ที่สี่
ปัญจม ที่ห้า ศษฏ ที่หก สษตม ที่เจ็ด อษณฺณ ที่แปด
พนม ที่เก้า ทศม ที่สิบ เหล่านี้เรียกว่าสังขยาศัพท์ ๖๖

๑ บรรพ นำ ทักขณ ขวา ประศจิม หลัง อุดร
ท่าย สรรพ ทั้งปวง ทั้งมวญ ไต อันใด นั้น นั้น อันนั้น

อักษรนิติ

โน้น นี ่อน ไหน อะไร เท่าไร คำเหล่านี้เรียกว่าสรรพ-
นามศัพท์ ฯ

๑ ดุจ ดุจดั่ง ตั้ง เนก เล่ห์ คือ กล ประหนึ่ง
เหมือน ห่อน บั บ่ห่อน ไปไม่ อย่า เฮ ฮา เฮ แลนา
โอ้ โอ โอะ นิละ อะโห เนะ หนา สี อี้ ฮือ เฮย หฤ
หฤว่า และ แล อูเม่ ออ อ้า อือ เอ่อ แล้ แท้ เทียว
ไซร์ คำเหล่านี้ชอนิบาทศัพท์ ๆ หกอย่างดังกล่าวมานี้ มีใน
ภาษาทั้งปวง บางภาษามีเจ็ดอย่าง คืออุปสรรคศัพท์ด้วยแปด
เจ็ด แต่ในภาษาไทยไม่มี มีแต่เอกโทเป็นเหมือนอุปสรรค

๑ อนึ่งให้รู้คำ ๆ เดียวนี้มีเนอความหลายอย่างดังนี้

๑ บท ว่าส่วน ว่าทั่ว ว่าคำ ว่าพระนฤพาน ว่ากลอน ฯ

๑ บาท ว่าเท่า ว่าเงินบาท ว่าบาทกาลา ฯ

๑ บั๊ก ว่าบัก ว่าส่วน ว่าพวกพ้อง เหล่านี้ มคธ
พากยล้วน ฯ

๑ มคธพากยเจือพากยอื่นดังนี้ สาร ว่าแก่น ว่าหนัง-
สือ ว่าข้าง ดล ว่าพื้น ว่ามนตร์ ว่าเร็ว กล ว่าเสียว ว่า
เหมือน ว่าเล่ห์ลวง ฯ

๑ สยามพากยดังนี้ สัก ว่าทำ ว่าแต่ง ว่าสร้าง ว่า
บิด ว่าที่อยู่รก แรม ว่าเดือนมืด ว่ามัดแซ่ ว่าค้าง ท้าว

อักษรนิติ

ว่าต้น ว่าเจ้านาย ว่าอิง ว่ากราน สีน ว่าตัดให้ขาด ว่าเข้า
ของเงินทอง ฯ

๑ อันนี้กล่าวแต่ย่อพอเป็นกระตุกความ ผู้มีปัญญาจงรู้
ทั่วไปในคำอื่นๆ ฯ หิริ หิโร หิรา หิรัง หิเรศ ฯ มาล
มาลา มาลี มาลย์ มาเลศ มาลาช ฯ เทว เทโว เทวา
เทวัน เทเวศ เทวินทร์ ฯ นาค นาโค นาคัง นาคา
นาคัน นาคี นาคะ นาคะศ นาคินทร์ ฯ ราช ราโช
ราชัย ราชา ราชี่ ราชัส ราชะนทร์ ฯ ชายา ชายะศ
ชายะนทร์ ฯ ศุข ศุขัง ศุโข ศุขา ศุขี ฯ ยักข
ยักโข ยักขา ยักขี ฯ เกศ เกศา เกศี ฯ พฤกษ พฤกษี
พฤกษา ฯ ปักข ปักขา ปักขี ฯ ศกุน ศกุนา ศกุนี ฯ
ครุฑ ครุฑา ครุฑี ฯ สุบรรณ สุบรรณา สุบรรณี ฯ คช
คชา คชะนทร์ ฯ ศิขร ศิขรา ศิขรี ศิขเรศ ศิขรินทร์ ฯ
วาช วาจา วาจัง วาจี ฯ บุร บุรัง บุรา บุรี บุรัม บุเรศ
บุรินทร์ ฯ นคร นครัง นครา นคระศ นครินทร์ ฯ ศาคร
ศาครัง ศาครโร ศาครเรศ ฯ สุริย สุริโย สุริยา สุริเยศ
สุริเยนทร์ สุริยัน ฯ บิดา บิดร บิดุเรศ บิดุรง ฯ ดาร
ดารา ดารท ดาเรศ ฯ บุตร บุตรา บุตรี ฯ ทาส ทาสา
ทาสี ฯ กาย กายา กายัง กายโ ย กายเ กายี่ ฯ หิมวันต

อักษรนิติ

หิมวา หิมเวศ ฯ โลกย โลกัย โลกา โลเก โลเกศ ฯ
 มหา มหันต์ ฯ โสภ โสภา โสภี โสภณ ฯ ผล ผลิต
 ผลิต ฯ อรรถ อรรถา อรรถัง ฯ มัจฉ มัจฉา ฯ ศรั
 ศรัรา ฯ กนิษฐ กนิษฐา ฯ อนุช อนุชา ฯ สาร สารา ฯ
 ชาร ชารา ฯ วน วนา ฯ นข นขา ฯ มรรค มรรคา ฯ
 ศัพท์เหล่านี้กล่าวตามกระวีผู้เล่นกาพย์โคลงพากย์ฉันทน์ หันหา
 กลอน แต่จะถือเอาอรรถตามมคธพากย์ได้บ้างเสียบ้าง ฯะ

๑ ในเมื่อกา เพี้ยชนตัว ๑ สวรรค์ ๑ ประสม เป็น
คำหนึ่งดังนี้ ๆ

๑ กิ กา กิ กิ กิ กิ กิ กิ กิ กิ กิ กิ
กิเว กิเา กิเะ เมื่ออ่านเร็วประสมเป็นคำเดียวเป็น กิ กา กิ
กิ กิ กิ กุ กู เก แก ไก โก โต เกา คำ กะ ฯ

๑ ด้วยว่าอักษรไทย แลขอมไข่สวร ออ อยู่หลังเพี้ยน
ชน อือ อือ อยู่บนเพี้ยนชน อุ อยู่ใต้เพี้ยนชน เอ แอ
ไอ ไอ อยู่หน้าเพี้ยนชนอย่างนี้พาให้ทั้ง แต่ด้อยบ้างได้รู้เป็น
คำเดียวกัน ถ้าเพี้ยนชนอยู่หน้า สวรอยู่หลังอย่างเขียนไว้ก่อน
ไม่ผิด แต่เสียอยู่บ้างด้วยหลายตัวเรียงกันอยู่ ไม่รู้ว่าคำเดีย
วกัน ๆ อักษรบางภาษาเพี้ยนชนอยู่หน้า สวรอยู่หลังสัน
หนึ่งดูเหมือนอย่างรูปสวรไทย จะขาดอยู่สักตัวหนึ่ง คือ อะ

อักษรนิติ

เขียนประวิสรรชนีดังนี้ ดูเหมือนอย่างจะไม่ถูก ด้วยคำสัง-
สกฤตเขาไม่อ่านอย่างนั้น สำเนียงอ่านเขาอย่างนี้ อหฺ กหฺ ขหฺ
รูปสวร อะ ในมคธแลสังสกฤตมีต่างหาก ๗๖

๑ ในแม่กก เป็นต้นจนถึงเกอย มีเพี้ยนชนสอง สวร
หนึ่งบ้าง สองบ้าง สามบ้าง มีเพี้ยนชนสาม มีสวรสองบ้าง
สามบ้าง มีแต่เพี้ยนชนล้วนบ้าง มีเพี้ยนชนหนึ่ง สวรสอง
บ้างเป็นคำหนึ่ง ๗

๑ กินฺ กิณฺ กานฺ กิณฺ กิณฺ กิณฺ กิณฺ กิณฺ กิณฺ
กิณฺ กิณฺ กิณฺ กิณฺ กิณฺ ๗

๑ กายฺ กาวฺ กัวฺ กัวฺ กายฺ กายฺ กายฺ กายฺ กัว
กัว กัว กัว อย่างนี้มีเพี้ยนชนสอง สวรหนึ่ง กิณฺ
กือเย กัวเย กัวเย อย่างนี้มีเพี้ยนชนสอง สวรสอง ๗ กือเน
กือเย อย่างนี้มีสวรสาม ๗

๑ กิเณฺ กิเเวฺ อย่างนี้มีเพี้ยนชนสาม สวรสาม ๗
กวันฺ กวฺ อย่างนี้มีเพี้ยนชนล้วน กิเณฺ กิเเวฺ อย่างนี้จะ
ว่ามีเพี้ยนชนสอง สวรสามก็ได้ ด้วยว่า ออาอุอุโอเอ
สวรหกตัวนี้สำเนียงแทน วอได้ วอ สำเนียงแทนสวรหก
ตัวนี้ได้ อือเอ แอโอไอ สวรหกตัวนี้สำเนียงแทนเพี้ยนชน
คือ ขอได้ ขอ สำเนียงแทนสวรหกตัวนี้ได้ ด้วยเหตุนี้แล

อักษรนิติ

ยอใน กัณเณ กัณเเว จะเป็นอัญเ ออัญเก็ได แต่
เขียนยาก จึงใช้ย่อ ๆ หนึ่ง กัณ กัณ คำนี้จะมีเพี้ยนชน
สอง สวรรหนึ่งฤสองก็ได ด้วยว่าเขียนอย่างนี้ โกาน โกาย
กาน กุาย จะอ่านปน กวน กวย ก็ได้ กอน กวน เกียน
เกียน เกือน เกิน โกาน กาน แก้น กัณ เกือน เกอน ๆ

๑ ก โณัน กุณัน กัณเณ กณเณ กอนัน กอนเน บันทัด ๒
เหมือนบันทัด ๑ บันทัด ๓ แยกออกให้เห่น กิว กั้ว กั๊ว กั๊ว
เกว เกว กอย กวย กู กู เก็ เก็ เกู เกู โกาย กุาย กิบ
กั๊บ กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว บันทัด ๒ อ่านเหมือน
บันทัด ๑ บันทัด ๓ แยกออกให้เห่น เกี้ยว เกี้ย เกี้ยะ เกื่อ
เกื้อะ กั้ว กั๊วะ เกาะ เก้าว ก้า กั๊วะ กั๊ว กั๊วะ กั๊ว กั๊วะ กั๊ว
กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว บันทัด ๒ อ่าน
เหมือนบันทัด ๑ บันทัด ๓ แยกออกให้เห่น ตัวสกตควรจะใส่
ทัณฑฆาตทั้งสี่ตามสังสกฤต ด้วยว่าเพี้ยนย่น ปราศจาก
สวรมิใช่อักษร กร ดังนั้นอ่านว่ากอน ด้วยตัวรอสกต ถ้าตัว
อื่นสกตไม่อ่านอย่างนั้น ที่เขียนไว้ ๓ แถว จะให้รู้ว่าอ่านได้
เหมือนกัน แต่ว่าอย่าอ่านเลย ผู้ไม่เคยเห่นจะอ่านไม่ออก
ใช้แต่อย่างเก่าเกิด ทุะ

๑ เลข ๑ เป็นต้นอันหนึ่ง เลข ๒ เป็นต้นคู่ เลข ๓ ตัว

อักษรนิติ

หนึ่งเป็นเอ สองตัวเป็นแอ เลข ๕ เป็นฝนทอง เลข ๕
เป็นหันอากาศ เลข ๖ เป็นโอ เลข ๗ เป็นพินหัว เลข ๘
เป็นโ ओ เลข ๙ เป็นลากข้าง ดังนั้นชื่ออักษรเลข ๖๖

โคลง

๑ เอกโทแทนเท้าอีก	เอตรี
สัพพันหนุหาม	ผัดไม้
หกโอเจ็ดรุจ	พินพ้อ
โออัยฎาเก้ไชร	เลขอ้างอิงอักษร ๖๖
๗ ๗ ๕ ๗	
๑ ๓ สยสนสงวนศกต์	วงศหงส์
๗ ๕ ๗	๗
๓ สยศกต์สปรสงค์	สงร
๒	๒
๗	๕ ๗
๓ สยรไตรรงค์	สทยอยะ ๓ สยบณ
๒	
๗ ๕ ๗	๗
๓ สยสทยอยะ ๓ สยส	ขพม้วยมรณ ๖๖
๒	

อักษรนิติ

- ๑ ป่ฝพภณ ห่อเบญจะสังขา ฯ
- ๑ อออ้ออ้ออ้อเอโอ ญน ห่อสุณย์ ฯ

โคลง

- ๑ กัญช้อยู่ต้น สักตเนา
 นามนพสังขยาเรา เรียบไว้
 แต่ป๋ตราบมเหมา ห้าหมูปะญูณา
 สวรรญไนไซร์ เหล่าล้วนเลขสุญย์ ฯ

- ๑ อายุ ประมาณ กณฺณ ปิเปณ ตออา ฤดูเปณ กขณฺณ
เดือนเปณ ฐณออี กังเดือนเปณ ลหอุอุเอ ราชรีเปณ ฉข-
ณฺณโอ ภัตรเวลา อธิกมาสอธิกกวาร บัษณวุ่นบัษษาต ไม่
คิด คิดแต่สามสัปดาห์เปณเดือน สิบสองเดือนเปณปีเท่านั้น ะ

- ๑ กีกักำกะ แด่ กักกตกบ เกยะเกอะกัวะ เกะแคะ
โกะเกาะ ต่างเอกได๋ ฟังรตงนี้เถิด ษะ

- ๑ ยามเด็กเรียนเร่รู้ วิชา
ยามใหญ่หาสินมา สู้เหี้ย

อักษรนิติ

ห่อนได้เป็นการ ๖๕

[illegible]

๑ เกิดกายเกิดทุกขพร้อม พรหม
เกิดจิตรเกิดบาปเต็ม ต่อหา
เกิดเมียบเกิดบุตรา ตรึงมั่น แม่เฮ้อย
ดับหมดมสุขล้ำ ยิ่งโลกย์ ား

๑ เราอมรเชอปร
รังอักษรนิต
แม่คำขาดเข็บนผิด
เชิญช่วยเตอมตัดช

พชัทร
หน่ง
ผิวปราษ เห็นเฮ
ชอบลาเลอนิน ๖๕

อักษรนิติ จบบเพยงน

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อำนวยการศิลป์ ปากคลองตลาด พระนคร
 นายจิตร ทัตสมบูรณ์ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๔๘๕

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อเนกศิลป์ ปากคลองตลาด จังหวัดพระนคร
นายจิตร ทัตสมบูรณ์ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๕๔๕